

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

1821

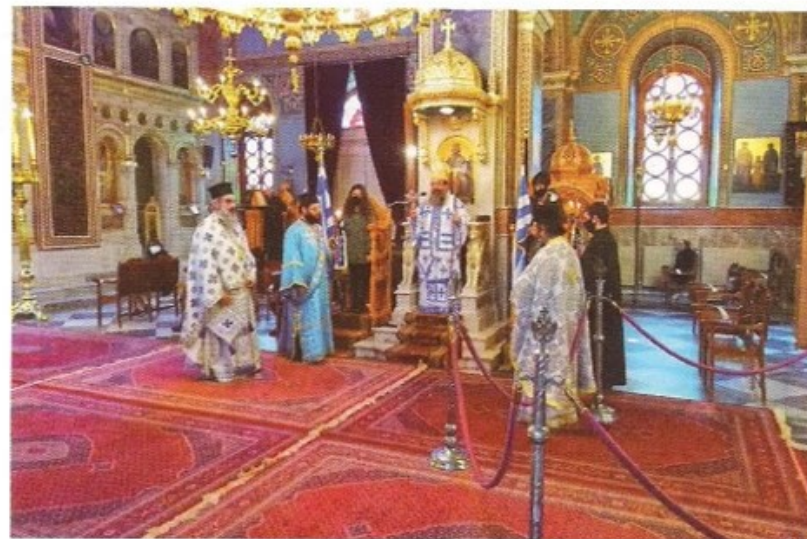
2021

«Ὁ Θεὸς ἔχει ὑπογράψει τὴν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος»

Τεύχος 56ον ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2021

ΓΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ
ΧΙΟΣ

Ἑναρξίς ἐκδηλώσεων 200 ἐτῶν ἀπὸ τὸ 1821
Μνήμη Νεομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Χίου (Ι. Μητρ. Ναός 29.01.21).

Μνήμη Τριῶν Σπετσιωτῶν Νεομάρτυρων
Σταματίου, Νικολάου καὶ Ἰωάννου (Ι. Ν. Ἀγ. Ἰακώβου 03.02.21).

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 5531
Αριθ. Αθήνησι τη 17η Δεκεμβρίου 2020
Διεκπ. 2326

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 3031

Πρός
Τό Εὐσεβές Ὁρθόδοξο Πλήρωμα
τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

**Θέμα: «Ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους καὶ περὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἑορτασμῶν
γιά τὰ 200 Χρόνια ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση»**

*«Ἐπεβίθασας ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν.
Διήλθομεν διὰ πυρός καὶ ὕδατος καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν»
Ψαλμός 65ος*

Ἀδέλφια μας ἀγαπημένα,
Καλὴ καὶ εὐλογημένη Χρονιά!

ἑορτάζουμε σήμερα τὴν κατὰ σάρκα Περιτομή τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἑναρξὴ τοῦ νέου ἔτους 2021. Τιμοῦμε τὴν μνήμη τοῦ σοφοῦ Ἁγίου Ἱεράρχου Μεγάλου Βασιλείου Ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καὶ ταυτοχρόνως εἰσερχόμεθα σὲ μία χρονιά, ἡ ὁποία βρίθεται διδαγμάτων καὶ συμβολισμῶν.

Ἀρχίζει σήμερα τὸ ἔτος 2021, κατὰ τὸ ὁποῖο σύμπας ὁ Ἑλληνισμός καὶ κάθε ἀδούλωτο πνεῦμα θὰ τιμήσει, παρὰ τίς ὑγειονομικὲς δυσκολίες καὶ μέ σεβασμὸ πρὸς τὰ ὑγειονομικὰ μέτρα προφυλάξεως, τὰ 200 ἔτη ἀπὸ τὴν Ἑθνικὴ Ἐπανάστασι τοῦ 1821.

Ἡ Ἐκκλησία πανηγυρίζει τὴν Ἐπανάστασι ὡς ἓνα πνευματικὸ γεγονός. Πανηγυρίζει τὸν Ἀγῶνα γιὰ τὴν Ἀνεξαρτησία καὶ τὴν Παλιγγενεσία ὡς τύπο τοῦ διαχρονικοῦ ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τῆς τυραννίας καὶ τῆς δουλείας, τόσο τῆς ἐξωτερικῆς, ὅσο καὶ τῆς ἐσωτερικῆς, τόσο τῆς συλλογικῆς, ὅσο καὶ τῆς ἀτομικῆς. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Ἐκκλησία πανηγυρίζει τὸ 1821 ὡς μία ἄλλη Ἑξοδο ἀπὸ τὴν νοητὴ Αἴγυπτο, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ὑποδηλώνεται καὶ μὲ τὸν ἐξαιρετικὰ συμβολικὸ ἀγιογραφικὸ ἑορτασμό τῆς ἡρωικῆς Ἑξόδου τοῦ Μεσολογγίου. Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα μὲ τὸ ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία συνέδεσε

ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ἑορτασμό τῆς Ἑθνικῆς Παλιγγενεσίας, ὡς μερικὴ, δηλαδή, πραγμάτωσι μέσῃ στὴν ἱστορικὴ συγκυρία τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τοῦ ὅλου ἀνθρώπου (Τίτ. 3, 5).

Ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει καὶ ἐπιλέγει νὰ κατανοεῖ τὴν ἱστορίαν μὲ ὅρους μὴ γεωπολιτικούς διότι κατανοεῖ τὸν κόσμον μὲ ὅρους ἐσχατολογικούς. Γι' αὐτὸ ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ καὶ τότε καὶ τώρα καὶ πάντοτε «μωρία» καὶ «σκάνδαλο» (Α' Κορ. 18, 24). Ἡ Ἐκκλησία σκέπτεται μὲ ὅρους «λειτουργικοῦ χρόνου» καὶ τοῦτο διότι, ὡς φορέας τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη ἐναντὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὴν ἀπαρτίζουν καὶ τοὺς διαποιομαίνει, νὰ μεταμορφώσῃ τὸν χῶρον καὶ τὸν χρόνον.

Τὸ τόλμημα τῶν προγόνων μας ἦταν μεγάλο! Τετρακόσια χρόνια ὑπὸ τὴν καταπίεσι τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, κι ὅμως, ἐκεῖνοι κράτησαν τὴν πίστη, τὴν ἐθνικὴ ταυτότητα καὶ τὴν ἐλπίδα. Ἄλλα ἔθνη, ἂν εἶχαν ἔστω καὶ γιὰ λίγες δεκαετίες ὑποστῇ τὸν τυραννικὸ ὀθωμανικὸ ζυγὸ, θὰ εἶχαν ἀλλοτριωθεῖ. Ὡστόσο, ὁ Ἑλληνισμός ἐπιβίωσε παρὰ τὸ παιδομάζωμα, τὰ σκλαβοπάζαρα καὶ τίς ἀναριθμητὲς βιαιότητες, στηριγμένος στὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία, τὴν θυσίαν τῶν Νεομαρτύρων καὶ τὴν ἀγωνιστικότητά του.

Σᾶς καλοῦμε σήμερα νὰ κλίνουμε εὐλαβῶς τὸ γόνυ ἐνώπιον τῆς σεπτῆς μνήμης τῶν Νεομαρτύρων καὶ τῶν ἡρώων τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδας γῆς. Τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν δειλίασαν μπροστὰ στὸ σπαθὶ τοῦ δημίου ἢ στὴν ἀγχόνη τοῦ ὀθωμανοῦ ἱεροδικαστῆ καὶ ὁμολόγησαν Χριστὸ Ἀναστάντα. Οἱ Νεομάρτυρες θυσίασαν τὴν ζωὴ τους γιὰ νὰ διατρανώσουν τὸ μήνυμα στοὺς Ὁρθοδόξους Ἕλληνας ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐξισλαμισθοῦν, δὲν πρέπει νὰ γίνουν ἐξωμότες, ὅτι μέλλον δὲν ὑπάρχει χωρὶς φῶς Χριστοῦ.

Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν Νεομαρτύρων θὰ εἶχαν σώσει τὴν ζωὴ τους ἂν εἶχαν ἀλλαξοπιστήσῃ. Κι ὅμως, στάθηκαν ὀρθοὶ μὲ ἥθος Χριστιανικὸ καὶ τόλμη Ἑλληνικὴ. Προτίμησαν τὸν μαρτυρικὸ θάνατον παρὰ τὴν ἀλλαγὴ πίστεως καὶ ἐθνικῆς συνειδήσεως. Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι, ὅποιος χανόταν γιὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν, χανόταν καὶ γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Ὁ ἐξισλαμισμένος «τούρκευ» καὶ γινόταν διώκτης τῶν Χριστιανῶν, τῶν μέχρι πρότινος ἀδελφῶν του.

«Κατ' ἀλήθειαν τοῦτο εἶναι θαῦμα παρόμοιον ὡσάν νὰ βλέπῃ τινὰς μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνος ἐαρινὰ ἄνθη καὶ τριαντάφυλλα ... Ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας νὰ βλέπῃ ἐλευθερίαν!» Ἐτοῖ ἐκφράζει τὸν θαυμασμό του γιὰ τοὺς Νεομάρτυρες, τοὺς μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως καλῶς ἀθλήσαντας καὶ ξίφει ἢ ἀγχόνη τελειωθέντας, ὁ Ἅγιος Νικόδη-

μος ο Αγιορείτης. Ο πολυγραφότατος Νάξιος μοναχός του 18ου αιώνας κατέγραψε 87 συναξάρια Νεομαρτύρων στο περίφημο «Νέον Μαρτυρολόγιον», τό οποίο εξέδόθη τό 1799. Μεταξύ των Νεομαρτύρων τούς οποίους καταγράφει, περιλαμβάνεται καί ο Φωτιστής των σκλάβων, ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός (1714 – 1779), ο οποίος εργάσθηκε άόκως γιά νά άποτρέψει τούς έξισλαμισμούς καί νά διαδώσει τήν Έλληνορθόδοξη Παιδεία.

Οι Νεομάρτυρες ήσαν οι πρώτοι άντιστασιακοί τής δουλείας, όπως τούς ονόμασε ο άείμνηστος θεολόγος καί ιστορικός π. Γεώργιος Μεταλληνός. Οι άγιασμένες αυτές μορφές, αυτό τό πραγματικό νέφος των χιλιάδων Νεομαρτύρων, ήσαν οι πρωτεργάτες τής Έλληνικής Έπαναστάσεως. Άν αυτοί δέν είχαν θυσιασθεί γιά τήν Πίστη καί τήν Πατρίδα, δέν θά υπήρχαν τό 1821 Έλληνες Όρθόδοξοι γιά νά άγωνισθοϋν.

Η Έλληνική Έπανάσταση ήταν έπανάσταση έθνική καί θρησκευτική. Δέν άντέγραψε καμία άλλη έπανάσταση οϋτε, άλλωστε, θά μπορούσε νά έμπνευοθεΐ από Ιδεολογίες πού περιείχαν άθεϊστικά ή άντιεκκλησιαστικά μηνύματα. Ο Στήβεν Ράνσμαν, κορυφαίος Βρετανός Βυζαντινολόγος του 20ου αιώνας, έγραψε στο έργο του «Η Μεγάλη Έκκλησία έν Αίχμαλωσία» ότι: «στη διάρκεια των σκοτεινών αιώνων ή Όρθοδοξία διεφύλαξε τόν Έλληνισμό. Αλλά καί χωρίς τήν ήθική δύναμη του Έλληνισμού ή ίδια Όρθοδοξία ίσως νά είχε συρρικνωθεΐ».

Τό σημεΐο του Σταυρού «δι' οϋ πάντοτε νικώμεν» παρουσιάζει ο Αλέξανδρος Υψηλάντης στην πρώτη Προκήρυξή του τής 24ης Φεβρουαρίου του 1821. Η Φιλική Έταιρεία είχε όρίσει, ήδη από τόν Οκτώβριο του 1820, ως ήμέρα του ξεσηκωμού τήν ήμέρα του Εϋαγγελισμού, τήν 25η Μαρτίου, γιά νά καταδείξει τήν σύνδεση τής Παναγίας καί τής Έλευθερίας, τής Πίστεως καί τής Πατρίδος. Τήν σύνδεση του Χριστού καί των Έλλήνων ως Σώμα τής Έκκλησίας Του. Οι πρωταγωνιστές του Αγώνα όμολογούν τήν Χριστιανική Πίστη τους καί σέ όλες τς Έθνικές Συνελεύσεις θέτουν ως προοΐμιο των Συνταγμάτων τήν επίκληση προς τήν Αγία Τριάδα. Οι όθωμανοί, γνωρίζοντας ότι ο Όρθόδοξος κληρός ήταν ή πνευματική ήγεσία του Έλληνισμού, έκδικήθηκαν πρώτους άπ' όλους Πατριάρχες, Επισκόπους, Ιερείς, Μοναχούς καί Μοναχές. Καί τούς θανάτωσαν μέ τρόπο μαρτυρικό. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζει ή μορφή του Αγίου Έθνοϊερομάρτυρος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε', του οποίου τό άγιασμένο λείψανο φυλάσσεται στόν Καθεδρικό Ναό των Αθηνών, μαζί μέ τά ιερά λείψανα τής Κυράς των Αθηνών, τής Αγίας Φιλοθέης.

Ήθελε όντως άρετήν καί τόλμην ή Έλευθερία! Οι συνθήκες ήσαν αντίξοες. Η Ιερά Συμμαχία άντιπάλεψε τς έθνικές εξεγέρσεις λαών πού διασποϋσαν τς μεγάλες Αϋτοκρατορίες. Οι Έλληνες ήσαν λιγότεροι αριθμητικά, αλλά πέτυχαν νά έλευθερωθοϋν. Παρά τήν διχόνοια, ή όποία έθεσε σέ κίνδυνο τόν Αγώνα, κατόρθωσαν νά σηκώσουν τό άνάστημά τους άπέναντι στόν όθωμανό δυνάστη, νά προτάξουν καί νά κατακτήσουν τήν Έλευθερία έναντι του θανάτου. Οι Έλληνες υπήρχαν, υπάρχουν καί θά υπάρχουν! Όπως χαρακτηριστικά άπάντησε ο Έθνομάρτυς του 1821 Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός στόν όθωμανό διοικητή καί δήμό του: «Η Ρωμηοσύνη έν νά χαθΐ όντας ο κόσμος λείπει!». Ο Όρθόδοξος Έλληνισμός, δηλαδή, θά υπάρχει, θά επιβιώνει καί θά άγωνίζεται μέχρι τήν συντέλεια του αιώνας.

Εΐδαμε άδελφούς νά χάνονται, αλλά δέν λιποψυχήσαμε! Εΐδαμε κατακτήσεις καί άπώλειες έδαφών, αλλά δέν σταματήσαμε νά άγωνιζόμαστε! Η πίστη στόν Θεό, ή συνείδηση τής διαχρονικής συνέχειας του Έθνους, ή άγάπη μας γιά τά γράμματα, τό άντιστασιακό μας ήθος, ή κοινοτική άλληλεγγύη, αυτά ήσαν τά πνευματικά έφόδια πού όδήγησαν στην Έλευθερία καί θέριεψαν τό κίνημα του Φιλελληνισμού.

Χωρίς νά άπελευθερωθοϋν όλα τά έδάφη όπου διαβίοϋσαν Έλληνες, επί 400 χρόνια γιά τήν Νότιο Ελλάδα καί 500 χρόνια γιά τήν Βόρειο Ελλάδα, διατηρήσαμε άσβεστη τήν φλόγα καί δέν άπογοητευθήκαμε! Δέν υποδουλωθήκαμε ήθικά καί πνευματικά. Ήμασταν καί εΐμαστε πάντοτε έλεύθεροι. Έλεύθεροι στην καρδιά, έλεύθεροι στην σκέψη, έλεύθεροι στο φρόνημα, έλεύθεροι στην συνείδηση!

Η Ιερά Σύνοδος τής Εκκλησίας τής Ελλάδος, διά τής Εϊδικής Συνοδικής Επιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητος, έχει προγραμματίσει 261 έκδηλώσεις σέ όλη τήν επικράτεια Της γιά νά τιμηθεΐ ή μεγάλη Επέτειος, οργανώνοντας έκδόσεις, συνέδρια, λατρευτικές συνάξεις καί καλλιτεχνικές έκδηλώσεις. Τό Πρόγραμμα βρίσκεται ήδη άναρτημένο στόν ιστότοπο www.ekklisia1821.gr, τόν όποιο δημιούργησε ή Ιερά Σύνοδος ειδικά γιά τς Συνοδικές καί Περιφερειακές δράσεις τής Εκκλησίας τής Ελλάδος κατά τό έτος 2021. Παράλληλα, κυοφοροϋνται συνεργασίες μέ τά Άνώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, τήν Τοπική Αϋτοδιοίκηση καί άλλους Φορείς.

Αδελφια μας, έλَاτε!

Εΐναι ο καιρός νά θυμηθοϋμε, νά μάθουμε, νά άναστοχασθοϋμε.

Γιά τήν Έλευθερία καί τήν Αϋτοδιάθεση, γιά τό Δίκαιο καί τήν Ένότητα, γιά τήν Αξιοσύνη καί τήν Φρόνηση.

Γιά του Χριστού τήν Πίστη τήν Αγία καί τής Πατρίδος τήν Έλευθερία.

Γιά όλα εκείνα τὰ ιδανικά πού μᾶς ἔκαναν φωτοδότες ἀγωνιστικότη-
τας, πολιτισμοῦ καὶ προκοπῆς ἔχουμε τό χρέος καὶ τὴν ἀπαράμιλλη τιμὴ νά
ἐορτάσουμε κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ἔτους τὰ 200 χρόνια
τοῦ ἀναστημένου Γένους.

Κι ἂν νομίζουμε πῶς οἱ δυσκολίες μποροῦν νά μᾶς νικήσουν, ἄς θυμό-
μαστε πάντοτε ὅτι ἀναυστήσαμε τό Κράτος μας βασισμένοι στὰ ιδανικά
τοῦ '21, ἐνῶ ὅλα «τὰ ἴσκιαζε ἡ φοβέρα καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά».

Εἶναι ἡ στιγμή νά τιμήσουμε τό αἷμα μας, νά κοιτάξουμε κατὰματα τὴν
ἱστορία μας. Τούτῃ τὴν ἱστορία, πού λάμπρυνε τό Ἔθνος μας στὰ πέρατα
τῆς Οἰκουμένης. Τούτῃ τὴν δόξα, πού στεφανώνει τίς θάλασσες καὶ τὴν γῆ
μας. Τούτῃ τὴν πίστη, πού κρατεῖ ἀταλάντευτη τὴν ἐλπίδα ἀπ' ἄκρῃ σ' ἄ-
κρῃ αὐτοῦ τοῦ τόπου. Ἀπὸ τὴν Κρήτη ὡς τὴν Θράκη κι ἀπὸ τὴν Ἡπειρο ὡς
τὴν μαρτυρική μας Κύπρο.

Μέ γνώση γιὰ τό παρελθόν καὶ χριστιανική βεβαιότητα γιὰ τό μέλλον,
οἱ Μεγάλες Ὑπες τοῦ Ἔθνους μᾶς ὁδηγοῦν!

Ἐκ βάθους καρδίας εὐχόμεστε πρὸς ὅλους τό νέο ἔτος νά εἶναι πάροχο
παντός ἀγαθοῦ ἐκ τοῦ Νηπιόσαντος γιὰ τὴν σωτηρία μας Κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ, εἰρηνικό καὶ εὐλογημένο.

Μέ συγκίνηση, ὑπερηφάνεια καὶ πατρική ἀγάπη

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος
- † Ὁ Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καὶ Πλωμαρίου Ἰάκωβος
- † Ὁ Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου Δημήτριος
- † Ὁ Βεροίας, Ναούσης καὶ Καμπανίας Παντελεήμων
- † Ὁ Διδυμοστεῖχου, Ὁρεσιτιάδος καὶ Σουφλίου Δαμασκηνός
- † Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτης Ἀνδρέας
- † Ὁ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου Παντελεήμων
- † Ὁ Ἄρτης Καλλίνικος
- † Ὁ Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καὶ Πετρούπολεως Ἀθηναγόρας
- † Ὁ Ζακύνθου Διονύσιος
- † Ὁ Κηφισίας, Ἀμαρουσίου καὶ Ὀρωποῦ Κύριλλος
- † Ὁ Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καὶ Χαλκηδόνος Γαβριήλ
- † Ὁ Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καὶ Βάρης Ἀντώνιος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΟΣ
ΕΠΙ Τῇ ΕΝΑΡΞΕΙ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ
+ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ Τῷ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,
ΧΑΡΙΣ ΕΙΗ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ, ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ

Τιμιώτατοι ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,

Εἰσερχόμεθα, εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι τοῦ ἀγαθοδότη Θεοῦ, εἰς τὴν
Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, εἰς τὸν δόλιχον τῶν ἀσκητικῶν
ἀγώνων. Ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία γνωρίζει τοὺς λαβυρίνθους τῆς
ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τὸν μίτον τῆς Ἀριάδνης, τὴν ὁδὸν τῆς ἐξόδου ἀπὸ
αὐτοῦς — τὴν ταπεινῶσιν, τὴν μετάνοιαν, τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς καὶ
τῶν κατασκευτικῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, τὴν παθοκτόνον νηστείαν, τὴν
ὑπομονήν, τὴν ὑπακοήν εἰς τὸν κανόνα τῆς εὐσεβείας —, μᾶς καλεῖ καὶ
ἐφέτος εἰς μίαν ἐνθεον πορείαν, μέτρον τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Σταυρός καὶ
ὀρίζων ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ προσκύνησις τοῦ Σταυροῦ, μεσοῦσης τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης
Τεσσαρακοστῆς, ἀποκαλύπτει τό νόημα τῆς ὅλης περιόδου. Ὁ λόγος τοῦ
Κυρίου ἡγεῖ καὶ συγκλονίζει: «εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι ... ἀράτω
τὸν σταυρόν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθήτω μου». (Λουκ. 9', 23).
Καλούμεθα νά αἰρωμεν τὸν ἰδικόν μας σταυρόν, ἀκολουθοῦντες τὸν
Κύριον καὶ ἀτενίζοντες τὸν ζωφόρον Σταυρόν Αὐτοῦ, ἐν ἐπιγνώσει ὅτι
Κύριός ἐστιν ὁ σώζων καὶ ὃχι ἡ ἄρσις τοῦ ἡμετέρου σταυροῦ. Ὁ Σταυρός
τοῦ Κυρίου εἶναι «ἡ κρίσις τῆς κρίσεώς μας», ἡ «κρίσις τοῦ κόσμου», καὶ
συγχρόνως ἡ ὑπόσχεσις ὅτι τό κακόν, εἰς ὅλας τὰς μορφάς του, δέν ἔχει
τὸν τελευταῖον λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν. Προσβλέποντες πρὸς τὸν Χριστόν
καί, ὑπὸ τὴν σκέπην Αὐτοῦ ὡς τοῦ ἀγωνοθέτου, τοῦ εὐλογοῦντος καὶ
κρατύνοντος τὴν ἡμετέραν προσπάθειαν, ἀγωνιζόμεθα τὸν καλὸν ἀγῶνα,
«ἐν παντί θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ
ἐξαπορούμενοι, διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπούμενοι, καταβαλλόμενοι
ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι» (Β' Κορ. 8', 8-9). Αὕτη εἶναι ἡ βιωματική
πεμπτουσία καὶ κατὰ τὴν σταυροαναστάσιμον αὐτὴν περίοδον.

Πορευόμεθα πρὸς τὴν Ἀνάστασιν διὰ τοῦ Σταυροῦ, διὰ τοῦ ὁποίου «ἦλθε χαρά ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ».

Ἰσως τινὲς ἐξ ὑμῶν διερωτῶνται, διατί ἡ Ἐκκλησία, σοβούσης τῆς πανδημίας, προσθέτει εἰς τοὺς ἤδη ὑπάρχοντας ὑγειονομικοὺς περιορισμοὺς καὶ μίαν ἀκόμη «καραντίναν», αὐτὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Πράγματι, καὶ ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή εἶναι μία «καραντίνα», δηλαδή χρονικὴ περίοδος διαρκείας τεσσαράκοντα ἡμερῶν. Ὡστόσο, ἡ Ἐκκλησία δένερχεται νά μᾶς ἐξουθενώσῃ ἐτι περαιτέρω μέ νέας ὑποχρεώσεις καὶ ἀπαγορεύσεις. Ἀντιθέτως, μᾶς προσκαλεῖ νά νοσηματοδοτήσωμεν τὴν καραντίναν ποὺ βιώνομεν λόγῳ τοῦ κορωνοϊοῦ, μέσῳ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὡς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὸν ἐγκλωβισμόν εἰς τὰ τοῦ «κόσμου τούτου».

Τὸ σημερινόν Εὐαγγελικόν ἀνάγνωσμα θέτει τοὺς ὁρους δι' αὐτὴν τὴν ἀπελευθέρωσιν. Πρῶτος ὁρος εἶναι ἡ νηστεία, ὅχι μέ τὴν ἐννοίαν τῆς ἀποχῆς μόνον ἀπὸ συγκεκριμένης τροφᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς συνηθείας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι μᾶς κρατοῦν προσκολλημένους εἰς τὸν κόσμον. Ἡ ἀποχή αὐτὴ δέν συνιστᾷ ἐκφρασιν ἀπαξιώσεως τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν ἐπαναπροσδιορισμοῦ τῆς σχέσεώς μας μεαὐτόν καὶ βιώσεως τῆς μοναδικῆς εὐφροσύνης τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ὡς πεδίου χριστιανικῆς μαρτυρίας. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, καὶ εἰς τὸ στάδιον τῆς νηστείας, ἡ θέασις καὶ βίωσις τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν ἔχει πασχαλινόν χαρακτήρα, γεδὺν Ἀναστάσεως. Τὸ «σαρακοστιανὸν κλῆμα» δένειναι καταθλιπτικόν, ἀλλὰ ἀτμόσφαιρα χαρᾶς. Αὐτὴν τὴν «χαράν τὴν μεγάλην» εὐηγγελίστατο ὁ ἄγγελος «παντὶ τῷ λαῷ» κατὰ τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος (Λουκ. β', 10), αὐτὴ εἶναι ἡ ἀναφαίρετος καὶ «πεπληρωμένη χαρά» (Α' Ἰωαν. α', 4) τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Ὁ Χριστὸς εἶναι πάντοτε παρὼν εἰς τὴν ζωὴν μας, εὐρίσκεται πλησιέστερον εἰς ἡμᾶς ἀπὸ ὅσον ἡμεῖς εἰς τὸν ἑαυτόν μας, πάσας τὰς ἡμέρας, «ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη', 20). Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀκατάλυτος μαρτυρία περὶ τῆς ἐλθούσης Χάριτος καὶ περὶ τῆς ἐλπίδος τῆς Βασιλείας, τῆς πληρότητος τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Οἰκονομίας.

Ἡ πίστις εἶναι ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν φιλόανθρωπον συγκατάβασιν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, τὸ «Ναί» μέ ὅλην μας τὴν ὑπαρξιν εἰς τὸν «κλίναντα οὐρανούς καὶ καταβάντα», διὰ νά λυτρώσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος «ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἁλλοτρίου» καὶ νά μᾶς ἀνοίξῃ τὴν ὁδὸν τῆς κατὰ χάριν θεώσεως. Ἐκ τῆς δωρεᾶς τῆς Χάριτος πηγάζει καὶ τρέφεται ἡ ὑθυσιαστικὴ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον καὶ ἡ «φροντίς» διὰ τὴν κτίσιν ὅλην. Ἐάν

ἀπουσιάζῃ αὐτὴ ἡ φιλάδελφος ἀγάπη καὶ ἡ θεοτερπὴς μέριμνα διὰ τὴν δημιουργίαν, τότε ὁ συνάνθρωπος καθίσταται ἡ «κόλασις μου» καὶ ἡ κτίσις ἐγκαταλείπεται εἰς ἀλόγους δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι τὴν μεταβάλλουν εἰς ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως καὶ εἰς περιβάλλον ἐχθρικόν διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ δεῦτερος ὁρος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὴν ὁποῖαν ὑπόσχεται ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, εἶναι ἡ συγγνώμη. Λήθην τοῦ Θεοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀφάτου εὐεργεσίας, ἀθέτησιν τῆς Κυριακῆς ἐντολῆς, ὅπως καταστῶμεν τὸ «ἄλας τῆς γῆς» καὶ «τό φῶς τοῦ κόσμου» (Ματθ. ε', 13-14), καὶ κακὴν ἀλλοίωσιν τοῦ χριστιανικοῦ βιώματος, ἀποτελεῖ ἡ «κλειστὴ πνευματικότης», ἡ ὁποία ζῇ ἀπὸ τὴν ἄρνησιν καὶ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ «ἄλλου» καὶ τοῦ κόσμου, νεκρώνει τὴν ἀγάπην, τὴν συγχώρησιν καὶ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ διαφορετικοῦ. Αὐτὴν τὴν ἄγονον καὶ ὑπεροπτικὴν στάσιν ζωῆς, ἀποδοκιμάζει μέ ἔμφασιν ὁ Εὐαγγελικὸς λόγος κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας Κυριακάς τοῦ Τριωδίου.

Εἶναι γνωστόν ὅτι τοιαῦται ἀκρότητες παρουσιάζουν ἔξαρσιν ἰδιαίτερος κατὰ τὰς περιόδους, εἰς τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία καλεῖ τοὺς πιστοὺς εἰς πνευματικὴν γυμνασίαν καὶ ἐγρήγορσιν. Ὅμως, ἡ γνησία πνευματικὴ ζωὴ εἶναι ὁδὸς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως, ἐξοδος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας, ἀγαπητικὴ κίνησις πρὸς τὸν πλησίον. Δέν στηρίζεται εἰς σὺνδρομα καθαρότητος καὶ ἀποκλεισμοῦ, ἀλλὰ εἶναι συγγνώμη καὶ διάκρισις, δοξολογία καὶ εὐχαριστία, κατὰ τὴν ἐμπειρικὴν σοφίαν τῆς ἀσκητικῆς παραδόσεως: «Οὐ τὰ βρώματα, ἀλλ' ἡ γαστριμαργία κακὴ..., οὐδέ τὸ λέγειν, ἀλλ' ἡ ἀργολογία..., οὐδέ ὁ κόσμος κακός, ἀλλὰ τὰ πάθη».

Με αὐτὴν τὴν διάθεσιν καὶ τὰ αἰσθήματα, ἐνοῦντες τὰς προσευχὰς μας μαζί μέ ὅλους ἐσᾶς, ἀγαπητοί, διὰ τὴν ὀριστικὴν ὑπέρβασιν τῆς φονικῆς πανδημίας καὶ ταχεῖαν ἀντιμετώπισιν τῶν κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν συνεπειῶν τῆς, καὶ ἐξαιτούμενοι τὰς ἱκετηρίους ὑμῶν δεήσεις, διὰ τὴν πεντηκονταετίαν ὅλην μετὰ τὴν ἄνωθεν, ὅλως ἀδίκως, ἐπιβληθεῖσαν σωπὴν, ἐπαναλειουργίαν τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, ὑποδεχόμεθα ἐν Ἐκκλησίᾳ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν, ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ὁμοθυμαδὸν τὸ «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός», Ἐν ᾧ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν!

Ἁγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, βκα'

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

1821 - 2021

200 Χρόνια Χριστός και Έλλάς (Α')

«Εύλογημένη η Βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, διότι μās έχαρισε τό σωτήριον έτος 2021, κατά τό όποιον έορτάζομεν τήν διακοσιοστήν έπέτειον από τής ένάρξεως του ιερού άγώνος τής έθνικής παλιγγενεσίας (1821), ό όποιος έγένητο «γιά του Χριστού τήν Πίστην τήν Αγίαν και τής Πατρίδος τήν έλευθερίαν».

Είς τό πλαίσιον του έορτασμού αυτού και κατά τό δίμηνον Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2021 ή Ιερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρών και Οίνουσών έπραγματοποίησεν τās έξής έκδηλώσεις:

α). Τήν 1^η Ιανουαρίου 2021 άνεγνώσθη είς τούς Ιερούς Ναούς ή ύπ'άρ. 3031/5531/2326/17.12.2020 Έγκύκλιος τής Ιεράς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος μέ θέμα «Επί τή πρώτη του έτους και περί τής ένάρξεως τών Έορτασμών γιά τās 200 Χρόνια από τήν Έλληνική Έπανάσταση», ή όποία άνεγνώσθη και ύπό του Σεβασμιωτάτου και μετεδόθη διαδικτυακάς από τόν ιστότοπον τής Ιεράς Μητροπόλεως και τās τοπικά ΜΜΕ.

β). Κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν τής 1ης Ιανουαρίου 2021 άπαντες οι Κληρικοί τής Ιεράς Μητροπόλεως έλειτούργησαν φέροντες άμφια χρώματος κυανού ως συμβολική τιμή του έπετειακού έτους.

γ). Διά του ύπ'άρ. 2325/1067/22.12.2020 Έγκυκλίου Σημειώματος τής Ιεράς Μητροπόλεως ώρίσθη ότι καθ' άπαν τό έπετειακό έτος και κατά τās Θείας Λειτουργίας έκάστης Κυριακής μετά τήν Απόλυσιν και πρό του «Δί' εύχών...» θά ψάλληται ό Έθνικός Ύμνος ως ένδειξις τής άνεκτιμήτου προσφοράς τής Ορθοδόξου Χριστιανικής Έκκλησίας είς τήν διατήρησιν τής Ορθοδόξου Πίστεως, τής ιστορικής συνειδήσεως και τής έλληνικής γλώσσας κατά τούς χρόνους τής τουρκοκρατίας, αλλά και τών θυσιών τών Ορθοδόξων Κληρικών κατά τόν ιερόν άγώνα.

δ). Είς άπάσας τās Αρχιερατικές Θείας Λειτουργίας και Ιεράς Ακολουθίας θά ψάλληται μετά τό Κοντάκιον και τό «Τή Ύπερμάχω ...», και πρό του «Δί' εύχών...» ό Έθνικός Ύμνος.

ε). Από τήν είσοδον του σωτηρίου έτους 2021 έκάστην Δευτέραν θά άναρτάται είς τήν ιστοσελίδα τής Ιεράς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρών και Οίνουσών www.imchious.gr ή όλιγόλεπτος έκπομπή *“Σελίδες Δόξης”*, κατά τήν όποίαν ό Φιλόλογος Σεβ. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρών και Οίνουσών κ. Μάρκος θά διδάσκη τήν Ιστορίαν τής Έλληνικής Έπανάστασεως.

στ). Καθ' όλον τό έτος μίαν ήμέραν πρό τής ήμερομηνίας τής μνήμης τών Χίων Νεομαρτύρων και Καλλυβάδων Πατέρων, ό Κήρυξ του Θείου Λόγου τής Ιεράς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρών και Οίνουσών κ. Γεώργιος Φ.

Παπαδόπουλος θά άναρτά είς τήν αυτήν ιστοσελίδα έκπομπήν μέ τόν βίον των μέ τίτλον: «Τά θεμέλια του '21».

ζ). Τήν 21ην Ιανουαρίου 2021, ή όποία είναι ή 21^η ήμέρα του 21^{ου} έτους του 21^{ου} αιώνα, ή Ιερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρών και Οίνουσών, μέ αισθήματα φιλοθείας και φιλοπατρίας, έπαρουσίασεν τό λογότυπον τής (εικών όπισθοφύλλου) διά τήν έπέτειον τών 200 έτών από τής ένάρξεως τής Έλληνικής Έπανάστασεως του 1821 *“γιά του Χριστού τήν Πίστη τήν Αγία και τής Πατρίδος τήν Έλευθερία”*. Είς αυτό παρουσιάζεται ή Έλληνική Σημαία μέ τόν Σταυρόν του Κυρίου ήμών Ιησού Χριστού, *“τό σημείον δι' ου πάντοτε νικώμεν”*, όπως άναφέρεται και είς τόν *“Ύμνον είς τήν Έλευθερίαν”* του Διονυσίου Σολωμού

*“Τούτο άνίσως μελετάτε
ίδου έμπρός σας τόν Σταυρό:
Βασιλείς, έλάτε, έλάτε,
και κτυπήσετε κι εδώ!”*

ώς και μέ τās χρώματα του ουρανού και τής θαλάσσης, τās όποία προσδιορίζουν τό Αιγαίον μας. Είς τό κέντρον δεσπόζει ό γνωστός άνδρίας του Κωνσταντίνου Κανάρη είς τό κέντρον του Δημοτικού Κήπου τής Χίου. Ένας ήρωας, ό όποιος τιμā τήν Ιεράν Μητρόπολιν Χίου, Ψαρών και Οίνουσών διά τήν πίστην του είς τόν Χριστόν, τήν άγάπη του είς τήν Ελλάδα, τήν οικογένειαν τήν όποιαν έδημούργησεν, τόν ήρωισμόν, τās νικηφόρα άνδραγαθήματά του είς τόν άγώνα, τήν τιμιότητα και τήν σοβαρότητά του έν συνεχεία είς τόν πολιτικόν στίβον: Τό άρχέτυπον διά κάθε Νεοέλληνα. Η παρουσία είς τόν Δημοτικόν Κήπον, μεταξύ τών προτομών τώσων έπιφανών Χίων τών γραμμάτων και τών άγώνων τόν καθιστούν παράγοντα ένότητος τής πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής του τόπου μας. Η εύρυτέρα περιοχή του χώρου, ή Πλατεία Βουνακίου, τόπος θυσίας τών Νεομαρτύρων, δεικνύει τās Ιερά θεμέλια του '21.

Έκ παραλλήλου ή μορφή του και ή έπιγραφή τών λόγων του, *“τίποτ' άρχόντοι, δέν φελά, μονάχα τό καράβι”*, συνδέει τήν Χίον, (όπου έπραγματοποίησεν τό κορυφαίον ήρωϊκόν του έπίτευγμα), τās Ψαρά (τήν γενέτειράν του) και τās Οίνούσσας (είς τήν Πλατεϊαν Ναυτοσύνης ύπάρχει ό άναγραφόμενος στίχος), τās εύλογημένες νήσους τής Ιεράς Μητροπόλεως ήμών. Επί πλέον ή άναφορά του στίχου αυτού δεικνύει τόν βαθύτατον ισχυρόν δεσμόν τής Χίου μέ τήν θάλασσαν, τήν ναυτιλίαν, *“τό μέγα τής θαλάσσης Κράτος”*.

η). Ανεκοινώθη ό λατρευτικός έορτασμός κατά τήν τάξιν τής Αγίας ήμών Εκκλησίας επί τās μνήμης τών έν Χίω Καλλυβάδων και Νεομαρτύρων, οίτινες διά τής διδαχής και του μαρτυρίου των ένίσχυσαν τή θρησκευτικήν και έθνικήν συνείδησιν τών ύποδούλων Έλλήνων, ως έξής:

1. Δημήτριος ό Χίος. 1. Μητροπολιτικός Ναός Χίου (29 Ιανουαρίου 2021).

2. Σταμάτιος, Ιωάννης και Νικόλαος, έκ Σπετσών. 1. Ναός Αγίου Ιακώβου πόλεως Χίου (3 Φεβρουαρίου 2021).

3. Μανουήλ ο Κρής. Ἰ. Ναός Ἀγίου Νικολάου Καρδαμύλων (15 Μαρτίου 2021).

4. Μακάριος ο Κορίνθου. Ἰ. Ναός Ἀγίου Μακαρίου Βροντάδου (17 Ἀπριλίου 2021).

5. Ἱερομάρτυς Σταμάτιος Χαρτουλάρης. Μεγάλη Πέμπτη, Θεία Λειτουργία. Ἰ. Ναός Ἀγίου Γεωργίου Βροντάδου (29 Ἀπριλίου 2021).

6. Ἀνδρέας (Ἀργέντης) ο Χίος. Ἰ. Ν. Ἀγίου Ἀνδρέου πόλεως Χίου (29 Μαΐου 2021).

7. Μάρκος ο νέος. Ἰ. Μητροπολιτικός Ναός Χίου (5 Ἰουνίου 2021).

8. Πλάτων Φραγκιάδης, Μητροπολίτης Χίου. Ἰ. Μητροπολιτικός Ναός Χίου (18 Ἰουνίου 2021).

9. Νικήτας ο Νισύριος. Ἰ. Ναός Ἀγίου Νικολάου Λιθίου (21 Ἰουνίου 2021).

10. Ἀθανάσιος ο Πάριος, Ὁσιος. Ἰ. Ν. Ἀγίου Γεωργίου Ρεστά (24 Ἰουνίου 2021).

11. Ἁγία Λυγερή. Ἰ. Ναός Ταξιάρχων Αναβάτου [Εγκαίνια Παραβήματος] (18 Ἰουλίου 2021).

12. Θεόφιλος ο Ζακύνθιος. Ἰ. Ναός Ἀγίου Γεωργίου Βροντάδου (24 Ἰουλίου 2021).

13. Νικηφόρος ο Χίος. Ἰ. Ναός Μεταμορφώσεως Σωτήρος Χριστοῦ Λεβαδίων. [Εγκαίνια Παραβήματος] (7 Αὐγούστου 2021).

14. Ἱερομάρτυς Σταμάτιος Χαρτουλάρης. Ἰ. Ναός Ἀγίου Γεωργίου Βροντάδου (18 Αὐγούστου 2021).

15. Νικηφόρος ο Χίος. Ἰ. Ναός Ἀγίου Νικηφόρου Καρδαμύλων (22 Αὐγούστου 2021).

16. Πλάτων Φραγκιάδης, Μητροπολίτης Χίου. Ἰ. Ναός Ἀγίου Γεωργίου Φρουρίου πόλεως Χίου (5 Σεπτεμβρίου 2021).

17. Νικόλαος ο Χίος. Ἰ. Ναός Ἀγίου Νικολάου Καρυῶν Χίου (31 Ὀκτωβρίου 2021).

18. Γεώργιος ο Χιοπολίτης. Ἰ. Ναός Ἀγίου Γεωργίου Χιοπολίτου Πιτυοῦντος (26 Νοεμβρίου 2021).

19. Ἀγγελῆς ο Ἀργεῖος. Ἰ. Ν. Ἀγίου Μάρκου Βροντάδου. (3 Δεκεμβρίου 2021).

20. Νήφων ο Χίος, Ὁσιος. Ἰ. Ναός Ἀγίου Γεωργίου Πατρικῶν (28 Δεκεμβρίου 2021).

Θ). Ἀνεκοινώθη ἡ παρουσίασις τῆς νέας ἐκδόσεως τοῦ Νέου Χιακοῦ Λεμναρίου, τό ὁποῖον ἐξεδόθη τό πρῶτον ἐν ἔτει 1819, περιέχοντος ἀκολουθίας Κολλυβάδων καί Νεομαρτύρων. Ἰ. Μονή Μυρσινιδίου (8 Αὐγούστου 2021).

ι). Ἀνεκοινώθη ἡ ἐκδοσις καί παρουσίασις τῶν Πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου περὶ τοῦ Νεομάρτυρος Ἀγίου Ἀγγελῆ. Βιβλιοθήκη Ἰ. Μητροπόλεως Χίου, Παρῶν καί Οἰνουσῶν «ΑΓΙΟΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ» (3 Δεκεμβρίου 2021).

ια). Τὴν Δευτέραν 4 Ἰανουαρίου 2021 καὶ ὥραν 9:30 π.μ., ἐπραγματοποιήθη ἡ διαδικτυακὴ "Ἐθνοσυνελεύσεις τῶν Νέων", ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐκ-

κλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ πλαίσιον τῶν ἐορτασμῶν τῆς ἐπετείου τῶν 200 χρόνων ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821.

Νέοι ἡλικίας 17 ἕως 25 ἐτῶν, οἱ ὁποῖοι συμμετέσχον ἐκπροσωποῦντες τὰς ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἑλλάδος, αἰπετέλεσαν πέντε ὁμάδας, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐνταχθῇ ὑπὸ τῶν διοργανωτῶν εἰς πέντε Μητροπολιτικὰ Κέντρα: Ἀθηνῶν, Θεσσαλονίκης, Ναυπλίου, Κέρκυρας καί Βόλου. Ἐδόθησαν εἰς τοὺς συμμετέχοντας εἰς ἕκαστον Μητροπολιτικὸν Κέντρον διαφορετικὰ θέματα πρὸς συζήτησιν, τὰ ὁποῖα ἀφώρων εἰς τὰ κείμενα τῆς Διακηρύξεως τοῦ Συντάγματος καὶ τῆς Α' Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Πιάδος - Νέας Ἐπιδαύρου.

Συγκεκριμένως, τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν Χίου, Παρῶν καί Οἰνουσῶν, ἡ ὁποία εἶχε ἐνταχθῇ εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Κέντρον Ναυπλίου, προεξάρχουσης τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀργολίδος, ἐξεπροσώπησαν ἡ Κλεοπάτρα Τσαμπλάκου ἀπὸ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον τῆς Ἑνορίας τοῦ Ἀγίου Μάρκου Βροντάδου καὶ ὁ Σταμάτιος Στεῖρος ἀπὸ τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον τῆς Ἑνορίας τοῦ Ἀγίου Κηρύκου Βροντάδου, μαθηταὶ τῆς Γ' Λυκείου τοῦ Γενικοῦ Λυκείου Βροντάδου.

Τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον ἀπασχόλησεν τὴν ὁμάδα ἦτο τὸ ἐξῆς: *"Ποιὰ στοιχεῖα τῆς Διακηρύξεως τῆς Ἐπιδαύρου τῆς 1.1.1822 καὶ τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ Συντάγματος πιστεύετε ὅτι εἶναι ἐπίκαιρα καὶ σήμερα; Ἡ Ἑλλάδα ποὺ ὁραματίζεσθε γιὰ τὸ μέλλον μπορεῖ νὰ βασισθεῖ στὰ ἰδανικὰ τῶν πολιτικῶν, τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῶν διαφορῶν περιοχῶν ποὺ μετεἴχαν στὴν Α' Ἐθνικὴ Συνέλευσιν στὴν Πιάδα - Νέα Ἐπιδαυρο;"*

Οἱ νέοι εἶχον τὴ δυνατότητα νὰ συζητήσουν ὡς ὁμάδα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, εἰς μίαν πρώτην ἀναγνωριστικὴν διαδικτυακὴν συνδιάλεξιν, δύο ἡμέρας ἐνωρίτερον, διὰ τὴν σύσκεψιν μετὰ τῆς ὁλομελείας τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Διεχώρισαν τοὺς ἀξονας τῶν ἐργασιῶν των καὶ ἀνέλαβον νὰ τὰς προετοιμάσουν, συνδυάζοντας τὴν ἀνάπτυξιν των μὲ τὰς προσωπικὰς των ἀπόψεις, παρατηρήσεις, σκέψεις καὶ προτάσεις.

Τὴν ἡμέραν διεξαγωγῆς τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἐκήρυξεν τὴν ἐπίσημον ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς.

Ἐν συνεχείᾳ, ἐπηκολούθησεν ἡ συζήτησις ἀνά ὁμάδας. Ἐκαστος νέος εἶχεν προετοιμάσει τὸν ἀξονα, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀνατεθεῖ εἰς αὐτόν. Μετὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῶν εἰσηγήσεων, οἱ ἐκπρόσωποι ἑκάστης ὁμάδος κατέγραψαν συνοπτικῶς τὰς ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι κατατέθησαν εἰς τὴν συζήτησιν τῆς ὁμάδος καὶ συνέταξαν τὸ τελικὸν κείμενον μετὰ τῶν συμπερασμάτων τῶν ἐργασιῶν τῆς. Ἀκολούθως, εἰς ἕκ τῶν ἐκπροσώπων ἐπαρροῦσαν ταῦτα εἰς τὴν ὁλομέλειαν. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ὠλοκληρώθη μετὰ συζητήσεως εἰς τὴν ὁλομέλειαν μετὰ τῶν συμμετασχόντων, ὅπου ἠκούσθησαν ἐνδιαφέρονται παρατηρήσεις, ἀπόψεις καὶ σχόλια διὰ τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἀπησχόλησαν τοὺς νέους, ὡς καὶ εὐρύτεροι προβληματισμοὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα τοῦ μέλλοντος.

Μὲ τὴν ἐκδήλωσιν αὐτὴν ἐδόθη ἡ δυνατότης εἰς τοὺς νέους νὰ συμμετάσχουν διὰ πρώτην φοράν εἰς μίαν ὁργανωμένην συνδιάσκεψιν. Διὰ τῶν

έργασιών αυτής της Έθνοσυνελεύσεως, κατέθεσαν τās απόψεις, τούς προβληματισμούς και τὰ όράματά των διά τήν σύγχρονον Ελλάδα. Έδόθη επί πλέον εις αυτούς ή εύκαιρία νά άκούσουν απόψεις από άλλους νέους, μορφωμένους φοιτητάς και πτυχιούχους, οι όποιοι έχουν έρευνήσει εις βάθος τὰ έπίκαιρα και διαχρονικά ζητήματα τά όποια ανέλυθησαν. Ήλθον εις έπαφήν μετ' έκπροσώπων της νέας γενεάς της χώρας μας και έγνώρισαν τά όνειρά των διά τό μέλλον. Ήσθάνθησαν ένεργά μέλη μιās κοινότητας ανθρώπων, άνοικτής εις νέας, καινοτόμους ιδέας, αι όποιαι εύελπιστώμεν νά συμβάλουν εις τήν πρόοδον της Χώρας μας.

Ήτο μεγάλη εύλογία, ή δυνατότης ή όποια έδόθη εις τούς νέους μας νά συμμετάσχουν εις αυτήν τήν εκδήλωσιν και νά διατρανώσουν τήν προσήλωσιν των εις τὰ ιδανικά του Έθνους και της Πατρίδος και τήν Πίστιν των εις τόν Ήσούν Χριστόν. Ή Πίστις αυτή, άλλωστε, ένέπνεε και καθωδίζει τούς θεμελιωτάς της Έθνικής μας Παλιγγενεσίας.

β). *“Είς τό Όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, της Μιᾶς, Αγίας, Όμοουσίου και Αδιαφέτου Τριάδος, του Μόνου Αληθινοῦ Θεοῦ”* εκήρυξεν ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρών και Οίνουσών κ. Μάρκος τήν έναρξιν τών έορταστικών εκδηλώσεων της Ιεράς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρών και Οίνουσών διά τήν επέτειον τών 200 ετών από της Έθνεγερσίας του 1821 *“για του Χριστού τήν Πίστιν τήν Αγίαν και της Πατρίδος τήν Έλευθερίαν”*.

Η έναρξις ένένητο εις τόν Ιερόν Μητροπολιτικόν Ναόν Αγίων Μηνᾶ, Βίκτωρος και Βικεντίου Χίου τήν 29^η Ιανουαρίου 2021, ήμέραν της Έπετειού των Έγκαινίων του Ιεροῦ Ναοῦ και της μνήμης του Αγίου Ένδόξου Νεομάρτυρος Δημητρίου του Χιοπολίτου (1802), δεδομένου του έορτασμοῦ τών Νεομαρτύρων της Χίου καθ' όλον τό έπετειανόν έτος, οι όποιοι ήνθισαν ως ρόδα έν τῷ μέσῳ χειμῶνος (Αγ. Νικόδημος ό Αγιορείτης) και άποτελούν τούς αντίστασιακούς της Τουρκοκρατίας.

Της Θείας Λειτουργίας προεξήρχε ό Χίος Ποιμενάρχης, πλαισιούμενος άπ' τούς Αΐδεσμι. Πρωτοπρεσβυτέρους π. Γεώργιον Χανδρήν και π. Ιωάννην Μουσάν και τόν Ιερολ. Αρχιδιάκονον π. Απόστολον Λάρδαν. Έψαλαν ό Πρωτοψάλτης κ. Δημήτριος Δημητρακόπουλος και ό Λαμπαδάριος κ. Αντώνιος Κυδώνης. Μεταξύ τών εκκλησιαζομένων ήσαν ό Διοικητής της 96 ΑΔΤΕ Ταξίάρχος κ. Αθανάσιος Σαρδέλλης, ό Αντιδήμαρχος κ. Κωνσταντίνος Βεργίνας, ό Προϊστάμενος της Διευθύνσεως Δευτεροβαθμίου Εκπαιδεύσεως κ. Αίμιλιανός Εύαγγελινός, άρκετοί εκπαιδευτικοί, αντιπροσωπεία μαθητών και μαθητριών (λόγῳ του έορτασμοῦ της ήμέρας τών Τριών Ιεραρχών), ή Ιστορικός κ. Αθηνᾶ Ζαχαροῦ - Λουτράρη, ή διδασκάλισσα του Σεβασμιωτάτου εις τό Δημοτικόν Σχολεῖον κ. Κλειῶ Ξυδιᾶ - Κωστάλα και άλλοι πιστοί.

γ). Με τήν Χάριν και τήν βοήθειαν του Τριαδικοῦ Θεοῦ εσυνέχισεν ή Ιερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρών και Οίνουσών τās εκδηλώσεις τών 200 ετών από της Έθνεγερσίας του 1821. Τήν 3^η Φεβρουαρίου 2021 έτελέσθη Αρχιερατική Θεία Λειτουργία Ιεουργούντος του Σεβασμιωτάτου Μητρο-

πολίτου Χίου, Ψαρών και Οίνουσών κ. Μάρκου εις τόν Ιερόν Ναόν Αγίου Ιακώβου πόλεως Χίου επί τη έορτῇ τών Αγίων Νεομαρτύρων Νικολάου, Σταματίου και Ιωάννου εκ Σπετσών (1822), οι όποιοι έμαρτύρησαν εις τήν περιοχήν της Χίου, πλησίον του Ι. Ναοῦ.

Ό Σεβασμιώτατος Χίου ανέφερθη μέ τήν άφορμήν της ναυτικής ιδιότητος τών Αγίων (ό Νικόλαος ήτο ό καπετάνιος του πλοίου των) εις τήν διαχρονικήν σχέσηιν ναυτοσύνης και Έλληνικοῦ Έθνους και ιδιαίτέρως εις τό εύεργετικόν έργον της Έλληνικής Ναυτιλίας τόσον κατά τήν περίοδον της Τουρκοκρατίας, όσον και κατά τήν Έλληνικήν Επανάστασιν.

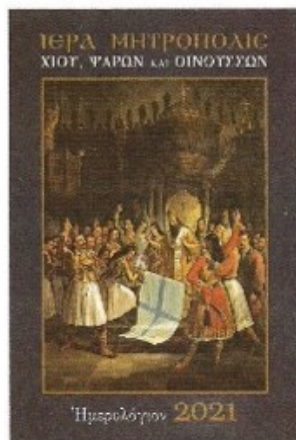
Περαιών τήν Θείαν Λειτουργίαν ό Σεβασμιώτατος έχειροθέτησεν εις Οικονόμον τόν Εφημέριον του Ι. Ναοῦ Αΐδεσιμολογιώτατον π. Εμμανουήλ Τζιώτην, Εκπαιδευτικόν και πολύτεκνον Ιερέα, Υπεύθυνον της Ποιμαντικής Γάμου και Οικογενείας της Ιεράς Μητροπόλεως και αναπληρωτήν Υπεύθυνον της Ποιμαντικής Νεότητος, διά τό πρόσωπον του όποίου, όσον και της Πρεσβυτέρας Αδαμαντίας, Πτυχιούχου Ε.Μ.Π., θυγατρός του Καρδιοχειρουργοῦ Χρήστου Χαρίτου, ό Χίος Ιεράρχης ώμίλησεν μέ άπείραντον και βαθυτάτην πατρικήν άγάπην.

Εις τήν Θείαν Λειτουργίαν συμμετέσχον ό Πρωτοπρεσβύτερος π. Ιωάννης Μουσᾶς, ό Ιεροδιδάσκαλος π. Εμμανουήλ Τζιώτης και ό Αρχιδιάκονος π. Απόστολος Λάρδας. Έψαλαν ό Πρωτοψάλτης του Ι. Ναοῦ κ. Δημήτριος Ζαννίκος, Αρχων Μαΐστωρ της Αγίας του Χριστοῦ Μεγάλης Εκκλησίας και ό Λαμπαδάριος του Ι. Ναοῦ Αγίου Νικολάου Βροντάδου κ. Ιωάννης Κοσσένας και μεταξύ τών πιστών ήσαν ό Επιτελάρχης της 96 ΑΔΤΕ κ. Αντώνιος Φουρνιστάκης, Συνταγματάρχης (ΠΒ) και ό Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου κ. Παῦλος Καλογεράκης.

Εύλογημένοι στιγμαί λειτουργικής κατανύξεως και έθνικοῦ - ιστορικοῦ φρονηματισμοῦ, άπαραίτητοι εις τήν αναζωογόνησιν του συγχρόνου ανθρώπου.

**ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
κ. ΜΑΡΚΟΥ**

- Εκδότης: Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Απευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ιερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρών και Οίνουσών - Κων. Αμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ.
- Ίστοσελίς: <http://www.imchiou.gr>
- Η «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αυτοπροαίρετες δωρεές αναγνωστών, υπέρ του κατηχητικού και φιλανθρωπικοῦ έργου.

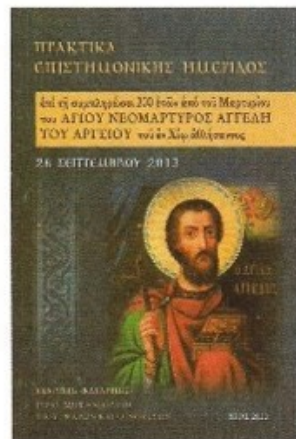
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ Ι.Μ. ΧΙΟΥ
ΓΙΑ ΤΟ 1821

Με τήν Χάριν καί τήν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐκτυλοφορήθη καί ἐφέτος τό Ἐγκόσμιον Ἡμερολόγιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν σωτηρίου ἔτους 2021, ἀφιερωμένον εἰς

τά 200 ἔτη ἀπό τήν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 «γιά τοῦ Χριστοῦ τήν Πίστην τήν ἁγία καί τῆς Πατρίδος τήν ἐλευθερία».

Εἰς τās 96 σελίδας τοῦ Ἡμερολογίου περιλαμβάνονται ὁ Πρόλογος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν κ. Μάρκου ἀφορῶν εἰς τήν θεολογικήν τεκμηρίωσιν τοῦ λόγου τῆς Ἐκκλησίας διά ἱστορικά καί ἐθνικά θέματα, κείμενον ἐπιστημονικόν μέ θέμα «Ἡ συμβολή τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου στήν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821» ἀπό τόν Συνεργάτην τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀρχιγραμματείας κ. Γεώργιον Μ. Αἰγινήτην, Δ.Ε.Α. Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου Paris I, μαθητήν τοῦ Σεβασμιωτάτου, εἰκονογραφικόν ὄλικόν τῶν ἱερῶν Κληρικῶν τῆς Ἐπανάστασεως, καθὼς καί ἡ λατρευτική, διοικητική, πνευματική καί φιλανθρωπική διακονία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Εἰς τό ἐξόφυλλον καί ὀπισθόφυλλον εἰκονίζονται οἱ γνωστοί πίνακες τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπανάστασεως εἰς τήν Ἁγίαν Λαύραν καί τῆς «Ἑλλάδος εὐγνωμονούσης».

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ
ΓΙΑ ΑΓ. ΑΓΓΕΛΗΝ

Με τήν Χάριν καί τήν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος «ἐδωκεν ἀνθρώποις ἐπιστήμην ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θανμασίαις Αὐτοῦ» (Σοφία Σειράχ λη'.6), ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν ἐξέδωκεν τά Πρακτικά τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου διά τόν Ἅγιον Νεομάρτυρα Ἀγγελεῖν τόν Ἀρχεῖον τόν ἱατρόν, τόν ἐν Χίῳ ἀθλήσαντα, τό ὅποιον διοργάνωσεν μέ τήν συμμετοχήν Ἀκαδημαϊκῶν, Πανεπιστημιακῶν Καθηγητῶν καί ἄλλων Ἐπιστημόνων τό σωτήριον ἔτος 2013, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει διακοσίων ἐτῶν ἀπό τοῦ σептoῦ μαρτυρίου αὐτοῦ (3 Δεκεμβρίου 1813).

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἱερραρχης μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀγιάζει τὰ ὕδατα

εις τόν λιμένα της ναυτικής πόλης της Λαγκάδας (06.01.2021).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ»

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΑΜΑΝΤΟ

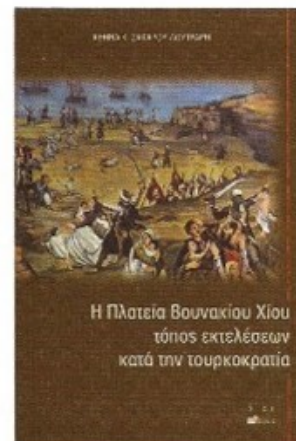
Με τήν Χάριν καί τήν βοήθειαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Φαρῶν καί Οἰνουσσῶν καί ὁ τομεύς Βυζαντινῶν Ἑρευνῶν τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱστορικῶν Ἑρευνῶν τοῦ Ἑθνικοῦ

Ἰδρύματος Ἑρευνῶν ἐξέδωκαν καί ἐκυκλοφόρησαν τόν τόμον τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου, τό ὁποῖον ἔλαβεν χώραν εἰς τήν Χίον ἀπό 9ης ἕως 10ης Μαΐου 2016 μέ θέμα «Κωνσταντῖνος Ἀμαντός: Δάσκαλος, Ἐπιστήμων, Πολίτης».

Ἡ ἐπιμέλεια τοῦ τόμου ἐγένετο ἀπό τοὺς Ἑλλογιωτάτους κ. Στυλιανόν Λαμπάκη καί κ. Νικόλαον Κ. Χαβιάραν. Ὁ τόμος περιλαμβάνει Χαιρετισμούς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Γερωνύμου, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Φαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου καί τοῦ Ἑλλογιωτάτου κ. Ταξιάρχῃ Κόλλια, Καθηγητοῦ Φιλοσοφικῆς Ἀθηνῶν, καί 18 εἰσηγήσεις, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἐκείνους τῶν ἀειμνήστων Κωνσταντίνου Σβολοπούλου, Ἀκαδημαϊκοῦ, καί Στερίου Φασουλάκη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου.

Ἡ ἐκδόσις του συμπίπτει μέ τήν συμπλήρωσιν 60 ἐτῶν ἀπό τήν ἐκδημίαν τοῦ μεγάλου Χιώτη Ἱστορικοῦ καί Ἀκαδημαϊκοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ «Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΒΟΥΝΑΚΙΟΥ ΧΙΟΥ, ΤΟΠΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ ΤΗΣ ΔΡΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ κ. ΑΘΗΝΑΣ ΖΑΧΑΡΟΥ ΛΟΥΤΡΑΡΗ

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Φαρῶν καί Οἰνουσσῶν διά τῶν ἐκδόσεων «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» ἐγένετο χορηγός τοῦ βιβλίου τῆς Δρος Ἱστορίας- Ἀρχαιολογίας κ. Ἀθηνᾶς Ζαχαροῦ Λουτράρη ὑπό τόν τίτλον «Ἡ Πλατεία Βουνακίου Χίου, τόπος ἐκτελέσεων κατά τήν Τουρκοκρατίαν».

Πρόκειται διά ἱστορικῶς ἐμπεριστατωμένην προσπάθειαν τῆς κ. Ἀθηνᾶς Ζαχαροῦ - Λουτράρη ἀφορῶσαν εἰς τοὺς Νεομάρτυρας καί Ἑθνομάρτυρας, οἱ ὁποῖοι μέ τό αἷμα τῶν ἀγίαςαν καί ἐδόξασαν τήν κεντρικήν πλατείαν τῆς Χίου.

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ρίζες και προοπτικές

Τοῦ Ἐξοχωτάτου κ. Προκοπίου Παυλοπούλου

πρ. Προέδρου τῆς Δημοκρατίας

Πρόλογος

Ένας πρόσφορος και, ταυτοχρόνως, ούσιαστικός τρόπος, προκειμένου να συνειδητοποιήσουμε ως Έλληνες την σημασία του εορτασμού των 200 χρόνων από την Έθνεγερσία του 1821, έγκειται και στο ν' αναχθούμε στον μυθικό θεό των Ρωμαίων, τὸν Ἰανό. Τὸν θεό «τῶν ἐνάρξεων και τῶν μεταβάσεων», ποὺ συνήθως ἀπεικονίζταν σὲ σημεῖα διαβάσεων στὴν Ἀρχαία Ρώμη - και ὄχι μόνο - με δύο ὄψεις: Τὴν μία, νὰ κοιτάζει πρὸς τὰ πίσω και τὴν ἄλλη πρὸς τὰ ἐμπρός. Κάπως ἔτσι, κατ' αὐτὴ τὴν, ἄκρως συμβολική, χρονιὰ και ἐπέτειο ἐμεῖς, οἱ Ἕλληνες, πρέπει νὰ γυρίσουμε πίσω, γιὰ νὰ νοιώσουμε βαθιὰ μέσα μας «ἀπὸ ποῦ ἐρχόμαστε». Πρέπει νὰ μείνουμε και στὸ παρὸν, γιὰ νὰ γνωρίζουμε ποῦ βρισκόμαστε και τί ἔχουμε ἐμπύχει, ἰδίως ὅμως πόσες μεγάλες «εὐκαιρίες» ἀφῆσαμε νὰ πᾶνε χαμένες και γιὰτί. Πρωτίστως, ὅμως, ὀφείλουμε νὰ κοιτάξουμε μπροστὰ, με προοπτική ἀπώτερου μέλλοντος, γιὰ ν' ἀποφασίσουμε ποῦ πρέπει νὰ πᾶμε. Ἐτσι ὥστε νὰ μὴν περιορισθοῦμε στὸν ρόλο τοῦ «ἀχθοφόρου» ἐνὸς ἐμβληματικοῦ παρελθόντος, ἐκείνου τῶν Προγόνων μας, ἀλλὰ νὰ γράψουμε και τὸ δικὸ μας «κεφάλαιο» στὴν Ἱστορία. Καὶ μάλιστα διδασκόμενοι και ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸν στίχο τοῦ «χοροῦ τῶν παιδων» στὴν Ἀρχαία Σπάρτη, ὅπως τὸν ἔχει καταγράψει ὁ Πλούταρχος («Λυκοῦργος» 21) : «Ἄμμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῶ κάρρονες». Δύσκολος στόχος, μὰ ὄχι ἀνέφικτος, ἀν ἐγκαταλείψουμε τὰ ἐλαττώματά μας και βολίσουμε ἀποφασιστικὰ πᾶνω στὸν «δεῖκτη πορείας» τῶν ἀρετῶν μας.

Ι. Ἐθνὸς και Γλώσσα.

Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο και σὲ αὐτὴ τὴν κορυφαία συγκυρία ἀναδύεται, ὡς αὐτονόητη θεμελιώδης προτεραιότητα, ἡ ἀνάγκη διευκρίνισης τῶν προϋποθέσεων γέννησης και τῆς μετέπειτα πορείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Καὶ γιὰτί ὁ ὅρος «Έθνεγερσία τοῦ 1821» σηματοδοτεῖ, ἐπίσης αὐτονόητως, τὴν αὐταπόδεικτη πραγματικότητα τῆς Ἐπανάστασης, μέσω τῆς ὁποίας ἓνα ἀπὸ αἰώνων προϋπάρχον ἔθνος ἀποτίναξε τὸν ὀθωμανικὸ ζυγὸ, ὕστερα ἀπὸ τετρακόσια χρόνια αἰματοβαμμένης σκλαβιάς -ἀς θυμηθοῦμε τοὺς συμβολισμοὺς τῆς «ἀλυσόδετης πατρίδας τοῦ σκλάβου», μέσ' ἀπὸ τὸν στίχο τοῦ Ἰωάννη Πολέμη στὸ «Κρυφὸ Σχολεῖο»- γεγονὸς τὸ ὁποῖο τὴν διαφοροποιεῖ, εὐθέως και ἀναντιρρήτως, ἀπὸ ἄλλες ἐπαναστατικές διεργασίες τῆς ἐποχῆς, ὅπως ἡ «Ένδοξη Ἐπανάσταση» τοῦ 1688 στὴν Ἀγγλία, ἡ Ἀμερικανικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1776 και ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1789. Ἀλλὰ και γιὰτί ἔχουν διατυπωθεῖ ἐντελῶς πρόχειρες -και ὡς ἐκ τούτου ἱστορικῶς ἀτεκμηρίωτες και ἀνπιστοίχως ἐσφαλμένες-

θέσεις, σύμφωνα με τὶς ὁποῖες ἡ γέννηση τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δῆθεν «συμπίπτει», ἀδιακρίτως, με τὴν Έθνεγερσία τοῦ 1821 και τὴν μετέπειτα ἱδρυση τοῦ Νεότερου Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Α. Μία ἀνιστόρητη σύγχυση.

Εἶναι φανερό ὅτι οἱ ὑποστηρικτὲς τέτοιων θέσεων συγχέουν και, ἐν τέλει, ταυτίζουν δύο, ἐντελῶς διαφορετικὰ μεταξὺ τους, δεδομένα. Καί, συγκεκριμένα, ἀπὸ τὴν μία πλευρὰ τὴν ὑπὸ ἱστορικοὺς και, latosensu κοινωνιολογικοὺς, ὁρους -και γιὰ μεγαλύτερη ἀκρίβεια ἐθνολογικοὺς ὁρους- γέννηση ἐνὸς ἔθνους. Καί, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, τὴν θεσμική και πολιτική διεργασία μετατροπῆς ἐνὸς προϋπάρχοντος, ὑπὸ τὴν κατὰ τ' ἀνωτέρω ἔννοια, ἔθνους σὲ ἔθνος-Κράτος. Ἰδίως δὲ ἔθνος-Κράτος τὸ ὁποῖο, σύμφωνα με τὴν ὁρολογία τῆς ἐπικρατήσας στὴν Δύση και στὴν Εὐρώπη θεσμικῆς και πολιτικῆς «νεωτερικότητος», ἐδράζεται στὶς ἀντηρίδες τῆς Ἀντιπροσωπευτικῆς Δημοκρατίας, ὡς διαδικασίας ἐγγύησης τῆς Ἐλευθερίας με ἱεραρχημένη και δημοκρατικῶς νομιμοποιημένη Ἐννομή Τάξη, ἡ ὁποία, ἀκριβῶς λόγω τῆς ἱεράρχησής της, ἔχει ὡς «θεμέλιο» ἀλλὰ και «κορυφή» τὸ Σύνταγμα.

1. Τὸ φαινόμενο τῆς μετὰ τὴν Έθνεγερσία τοῦ 1821 δημιουργίας τοῦ Νεότερου Ἑλληνικοῦ ἔθνους-Κράτους.

Κατ' ἱστορική και θεσμικοπολιτική λοιπὸν ἀκρίβεια, ἡ Έθνεγερσία τοῦ 1821 ὑπῆρξε ἡ ἀφετηρία τῆς μετέπειτα δημιουργίας -ὀριστικῶς με τὸ Πρωτόκολλο τοῦ Λονδίνου τοῦ 1830- τοῦ Νεότερου Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὑπὸ τὴν μορφή ἔθνους-Κράτους ποὺ ὁργανώθηκε με βάση τοὺς θεσμοὺς τῆς Ἀντιπροσωπευτικῆς Δημοκρατίας.

α) Προπομποὶ αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης ὑπῆρξαν τὰ Τοπικὰ Πολιτεύματα τοῦ 1821 -σὲ Σάμο, Κρήτη, Ἀμφισσα, Μεσολόγγι και Ἄργος- και τὰ προσωρινὰ Συντάγματα τῆς Ἐπιδάουρου, τὸ 1822 και τοῦ Ἀστρους, τὸ 1823. Κατάληξή τους δὲ ὑπῆρξε τὸ «Πολιτικὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος», τὸ ὁποῖο ψηφίσθηκε ἀπὸ τὴν Γ' Ἐθνοσυνέλευση στὴν Τροιζήνα, τὸ 1827. Καὶ τὸ ὁποῖο ναὶ μὲν ἐλάχιστα ἐφαρμόσθηκε, λόγω τῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς, πλὴν ὅμως ἀποτέλεσε τὸν πρῶτο ὀριστικὸ Καταστατικὸ Χάρτη τῆς ἀκόμη ἀγωνιζόμενης Ἑλλάδας.

β) Κατὰ συνέπεια, ἡ ὑπὸ τὰ ὡς ἄνω δεδομένα δημιουργία τοῦ Νεότερου Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὑπὸ τὴν μορφή ἔθνους-Κράτους, καταδεικνύει εὐχερῶς ὅτι, ἀπὸ ἀμιγῶς ἐθνολογική ἄποψη, τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος εἶναι πολὺ προγενέστερο τῆς Έθνεγερσίας τοῦ 1821. Καὶ τοῦτο γιὰτί ἦταν αὐτὸ τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖο, μέσω τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821, ἀποτίναξε τὸν ὀθωμανικὸ ζυγὸ και ἀνοίξε ἔτσι τὸν δρόμο γιὰ τὴν ἱδρυση τοῦ Νεότερου Ἑλληνικοῦ Κράτους -ὕστερα ἀπὸ δεκαετῆ, σχεδόν, αἱματηρὸ ἀγῶνα- με τὸ Πρωτόκολλο τοῦ Λονδίνου τοῦ 1830, ὅπως προεκτέθηκε. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ἡ «Ἱερὰ Συμμαχία», με «καθοδηγητὴ» τὸν Κλέμενς φὸν Μπτερινχ, ἰδίως ὕστερα ἀπὸ τὸ Συνέδριο τῆς Βιέννης μεταξὺ 1814-1815, ἦταν ὁ κυριότερος ἀντίπαλος στὴν δημιουργία τοῦ Νεώτερου Ἑλληνικοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖο ὡς τὸ πρῶτο στὴν Εὐρώπη ἔθνος-Κράτος -ὅπως και ὑπῆρξε ἐν τέλει- «ἔθετε σὲ κίνδυνο» τὴν ἐδραίωση τοῦ «παλαιοῦ καθεστώτος» («ancient regime») τῶν ἀριστοκρατικῶν φεουδαρχικῶν προνομίων. Καὶ

τὸ ἐρώτημα ἐγείρεται αὐτοθρόως: Ἄν ἡ δημιουργία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους συμπίπτει, γενικῶς, μὲ τὴν Ἐθνεγερεία τοῦ 1821, ποῖο ἦταν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖο ἡ Ἱερὰ Συμμαχία καὶ ὁ Μεττερνικ ἀναγνώριζαν ἀλλὰ δὲν ἤθελαν, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ προαναφέρθηκαν, νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ αὐτόνομο ἔθνος-Κράτος;

2. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ὡς «ὄχημα» ἐξελικτικῆς δημιουργίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Ἀντιστοίχως, κατ' ἱστορικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ -ἐπομένως κατ' ἐθνολογικὴ- ἀκρίβεια, εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ ἡ κατεύθυνση, ἡ ὁποία πρέπει νὰ υἱοθετηθεῖ γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τῶν καταβολῶν καὶ τῶν ριζῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Καὶ κατὰ τὴν ἐπικρατέστερη - ἀλλὰ καὶ ἐθνολογικῶς ἐπαρκῶς τεκμηριωμένη- ἀποψη, ἡ γλῶσσα εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ, τουλάχιστον κατὰ κανόνα, τὸ «ὄχημα» ἐξελικτικῆς δημιουργίας ἐνός ἔθνους. Ἐπομένως, ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα -ἡ ὁποία γράφεται καὶ ὁμιλεῖται οὐσιαστικῶς ἀδιαλείπτως πᾶνω ἀπὸ τρεῖς χιλιετίες, «προνόμιο» ποὺ οὐδεμία ἄλλη γλῶσσα στὴν ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητος μπορεῖ νὰ διεκδικήσει- εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ὑπῆρξε τὸ «ὄχημα» τῆς ἐξελικτικῆς δημιουργίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἐπὶ κεῖνα δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, μὴ καὶ ἡ πορεία τοῦ τελευταίου εἶναι ἐντελῶς παράλληλη μ' ἐκείνη τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἰσως δὲ ἓνας μεγάλος ποιητὴς μπορεῖ νὰ ἐκφράσει πληρέστερα αὐτὴ τὴν μεγάλη ἀλήθεια ἀπὸ πολλοὺς ἱστορικοὺς. Τοῦτο ἀναδεικνύεται, μὲ μοναδικὸ τρόπο, μὲς ἀπὸ τοὺς στίχους -πραγματικὸ «ἰωνικὸ κιονόκρανο» ὅχι μόνον τῆς Ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς Παγκόσμιας Ποίησης- τοῦ Ὀδυσσεῆ Ἐλύτη, στὸ «Ἄξιόν ἔστι» (Τὰ Πάθη, Ψαλμὸς Β'):

«Τὴ γλῶσσα μου ἔδωσαν ἑλληνική

τὸ σπῆτι φτωχικὸ στίς ἀμμουδιές τοῦ Ὀμήρου.

Μονάχη ἔγνοια ἡ γλῶσσα μου στίς ἀμμουδιές τοῦ Ὀμήρου».

α) Ἡ ὀρθρική συνδεση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα προκύπτει ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς ὑπῆρξε, ἐξ' ὑπαρχῆς, Πολιτισμὸς ἰδίως τοῦ γραπτοῦ λόγου. Μὲ τὴν ἐννοια ὅτι εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γραπτῆς διατύπωσης καὶ ἀποτύπωσης τῶν κάθε εἶδους - καὶ ἰδίως τῶν μεγάλων- πνευματικῶν δημιουργημάτων καὶ κατακτήσεων. Ὁ γραπτὸς λόγος ὅμως εἶναι τὸ μέσο, μὲ τὸ ὁποῖο ἡ γλῶσσα πορεύεται στὴν αἰωνιότητα. Ἄρα στὴν βάση τοῦ γραπτοῦ λόγου βρίσκεται ἡ γλῶσσα. Ἐτσι, ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα κατέστη ὅχι μόνον τὸ μέσο ἐπικοινωνίας ἐνός λαοῦ ἢ καὶ ἐνός ἔθνους γενικότερα, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄργανο διαμόρφωσης τῆς παιδείας, ἡ ὁποία βρίσκεται στὸν πυρῆνα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ἀπὸ τὴν γέννησή του ὡς τὴν μέχρι σήμερα ἐξέλιξή του. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἔχουν ὡς ἀφετηρία τὸ ἐπιστημονικῶς ἀκροδόντως τεκμηριωμένο συμπέρασμα, ὅτι ἡ δύναμη τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, ὡς μέσου ἐπικοινωνίας τῶν συμβιούντων σὲ ὁργανωμένη κοινωνία ἀνθρώπων, εἶναι τέτοια μέσα στὸν χρόνο, ὥστε βασιμῶς μπορούμε νὰ δεχθοῦμε πῶς δὲν εἶναι τόσο τὸ σύνολο τῶν ἐπιμέρους λαῶν στὴν Ἀρχαιότητα, οἱ ὁποῖοι συνδέ-

ῥηκαν ἱστορικῶς μεταξύ τους ὡς Ἕλληνες, ποὺ δημιούργησε τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα.

β) Πολὺ περισσότερο ἦταν ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ὅπως προέκυψε ἀπὸ τὴν σύνθεση τῶν ἐπιμέρους διαλέκτων τῆς -ἀφοῦ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐποχὴ δὲν ὑπάρχει, ἀποδεδειγμένα, Ἑλληνικὴ Διάλεκτος αὐτόνομη καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τίς ἄλλες- ἐκείνη ἡ ὁποία συνδέσε, στενὰ καὶ σὲ βάθος, μεταξύ τους τοὺς Ἕλληνες καὶ ὁδήγησε στὴν μετέπειτα ἐνότητα τῶν Ἑλλήνων. Θεωρῶ τὸν μέγιστο ἱστορικὸ Θουκυδίδη ὡς τὸν πρὸ κατὰλληλο γιὰ ν' ἀποδείξει αὐτὴ τὴν μεγάλη ἀλήθεια. Πραγματικὰ ὁ Θουκυδίδης, στὴν εἰσαγωγή τῶν «Ἱστοριῶν» τοῦ (Α', 2-5), καταγράφει τὸ γεγονός ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ ἐνώθηκαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν προετοιμασία καὶ τὴν διεξαγωγὴ τοῦ Τρωικοῦ Πολέμου. Καθὼς καὶ ὅτι τὰ Ὀμηρικὰ Ἔπη, ἡ Ἰλιάδα καὶ ἡ Ὀδύσσεια, μᾶλλον εἶναι τὸ κυριότερο πρῶτο παράδειγμα τῆς γλωσσικῆς καὶ πολιτισμικῆς ἐνότητάς του τότε Ἑλληνικοῦ Κόσμου, γραμμένα σὲ μίαν ἰδιαίτερη Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, προῖον σύνθεσης διαφορῶν, συγγενῶν μεταξύ τους, διαλέκτων πᾶνω σὲ ἰωνικὴ βάση.

β. Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς: Ἡ παγκόσμια διαχρονικὴ καταξίωση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Μεσ' ἀπ' αὐτὴν τὴν μακραίωνη ἐξέλιξή της ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ἐκτός ἀπὸ «ὄχημα» σταδιακῆς δημιουργίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ὑπῆρξε καὶ δημιουργὸς τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, ἥτοι τοῦ συνόλου τῶν ἔργων τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Τέχνης, καὶ συνιστᾷ πάντα τὴν βάση τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

1. Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα.

Ἐπιπλέον, ἀποτελεῖ ἀδιωμφισβήτητο ἱστορικὸ κακτημένο ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς ἔχουν ὡς κορωνίδα τὴν Ἐλευθερίαν τῆς Σκέψης καὶ Διανόησης.

α) Κατὰ τὸν Andre Malraux, στὴν μνημειώδη ὁμιλία του τῆς 28ης Μαΐου 1959 γιὰ τὴν πρώτη φωταγώγιση τῆς Ἀκρόπολης, ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς ἦταν ὁ πρῶτος Πολιτισμὸς χωρὶς «ἱερὸ βιβλίον», ὅπου ἡ λέξη εὐφυῶς σημαίνει νὰ θέτεται ἐρώτηματα. Καὶ ἦταν, πρωτίστως, αὐτὴ ἡ Ἐλευθερία τῆς Σκέψης καὶ τῆς Διανόησης ποὺ επέτρεψε στὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα νὰ μετατρέψει τὴν πληροφορία καὶ τὴν ἐμπειρία σὲ Γνώση καὶ τὴν Γνώση σὲ Σοφία, ἥτοι Ἐπιστήμη. Γεγονός, τὸ ὁποῖο τοῦ ἀνοίξε τὸ δρόμο γιὰ νὰ κυριαρχήσει πολὺ ἐνωρὶς στίς Ἐπιστήμες, ἀπὸ τίς Θετικὰς ὡς τίς Ἀνθρωπιστικὰς, μὲ κολοφῶνα τὴν Φιλοσοφία, ἰδίως κατὰ τὴν Κλασικὴ καὶ τὴν Ἀρχαϊκὴ ἐποχὴ.

β) Μεσ' ἀπ' αὐτὴν τὴν, οἶοναι «προμηθεϊκή», πορεία του τὸ Ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πνεῦμα γέννησε, σχεδὸν ταυτοχρόνως, τὴν Ἐπιστήμη καὶ τὴν Φιλοσοφία, ὑπὸ τίς διευκρινίσεις ποὺ δόθηκαν ἀμέσως πρὸ πάντων. Τὴν τελευταία δὲ μὲ τὴν μορφή τῆς κορυφώσεως ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπικέντρου τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, ὡς θεμελιώδους «ἐργαλείου» ἀναζήτησης καὶ ἐπεξεργασίας τῆς γνώσης, ποὺ ἔχει ὡς τελικὸ στόχο τὴν διεπιστημονικὴ τῆς προσέγγισης ὡς τὴν, κατὰ τὸ δυνατόν, ὀλιστικὴ θεώρησή της.

β1) Ἡ «δοξαστικὴ» σύλληψη καὶ κυοφορία τῆς Ἐπιστήμης -ποὺ συνιστᾷ τὸ ἰσοδύναμό του «big-bang» στὸ πεδίο μορφοποίησης τοῦ «σύμπαντος» τῆς ἀν-

θρώπινης δημιουργίας, καθώς ο Άνθρωπος πλάθει το δικό του Σύμπαν για να κατανοήσει εκείνο του Δημιουργού του- είναι, κατά το μεγαλύτερο μέρος της, έργο των Προσωκρατικών φιλοσόφων καθώς και των Σοφιστών, οι οποίοι επηρεάστηκαν από αυτούς, με κυριότερους τους Πρωταγόρα και Ιππία, φυσικά σύμφωνα με τα υπάρχοντα, δυστυχώς άκρως έλλιπη, ιστορικά τεκμήρια. Και τοῦτο διότι ἦταν ὀρισμένοι ἀπὸ τοὺς μεταγενέστερους Προσωκρατικούς, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι ἐνοίωσαν τὴν ἀνάγκη ν' ἀπαλλάξουν τὴν ἀνθρώπινη διάνοηση ἀπὸ τὰ «ἡρωπορικά» δεσμά τοῦ μύθου καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσουν, σταδιακῶς, πρὸς τὴν κατανόηση καὶ ἐξήγηση τοῦ κόσμου στὶς πραγματικές του, φυσικές, διαστάσεις.

β2) Ταυτοχρόνως, αὐτὴ ἡ ριζοσπαστικὴ δημιουργικὴ παρακαταθήκη τῶν Προσωκρατικῶν ὑπῆρξε, στὴν μετέπειτα πορεία τοῦ Πνεύματος, ἓνα σημαντικό -ὐπὸ τὴν ἔννοια τοῦ πρωτοπόρου - ὄπλο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἐμποδίων τοῦ κάθε εἶδους δογματισμοῦ ποὺ ἔκανε, κατὰ καιροὺς, τὴν ἐμφάνισή του. Πόσο ἀργότερα, ἄραγε, ὁ Μάξ Βέμπερ, στὴν μελέτη του «Ἡ ἐπιστῆμη ὡς ἐπάγγελμα», «ἀνακάλυψε» ὅτι ἡ Ἐπιστῆμη σημαίνει τὸ «ξεμάγεμα τοῦ κόσμου», τὴν «ἀπομάγευση τοῦ κόσμου» («die Entzauberung der Welt»), ἥτοι τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς σκέψης κατὰ τὴν ἔρευνα τοῦ κόσμου τοῦτου ἀπὸ τὰ «μᾶγια» τοῦ κάθε εἶδους μύθου!

2. Ἡ «οἰκουμεινικότητα» τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ ἡ διαλεκτικὴ της σχέση μετὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ.

Γι' αὐτὸ ἡ Ἑλληνικὴ Γλώσσα εἶναι καὶ θὰ εἶναι πανταχοῦ παρούσα στὶς Ἐπιστῆμες, ἀπὸ τὰ Μαθηματικά, τὴν Φυσικὴ, τὴν Ἱατρικὴ, τὴν Οἰκονομία ὡς τὴν Φιλοσοφία σὲ ὅλο τὸν Κόσμο, ἀκόμη δὲ καὶ στὴν Λογοτεχνία καὶ στὴν Τέχνη.

α) Βεβαίως στὴν ἐξάπλωση αὐτῆς ἔχουν συμβάλει -σύμφωνα με μία ὀρισμένη ἄποψη- οἱ Ἰνδοευρωπαϊκὲς ρίζες τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, κυρίως ὅμως ἔχει συμβάλει ἡ οὐσία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, με βάση τὴν Γλώσσα μας. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς ὡς δημιουργὸς Ἐπιστῆμης καὶ Σοφίας, εἶναι κραταιὸς πυλῶνας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ καὶ τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἡ προαναφερόμενη ἀπαστράπτουσα, μέσω τῶν λαμπρῶν ψηφιδῶν της, παρουσία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας σὲ ὅλες τὶς Γλώσσες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ὑπόλοιπης Δύσης, καὶ ὄχι μόνο.

β) Ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας ἀποδεικνύει, ἐπιπλέον, ὅτι ἡ σχέση της μετὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ ἦταν καὶ παραμένει διαλεκτικὴ. Με τὴν ἔννοια ὅτι βεβαίως ὅσο μία γλῶσσα εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκφράσει καὶ νὰ διατυπώσῃ, ὅρα καὶ ν' ἀποτυπώσῃ, μεγάλα νοήματα καὶ νὰ συμβάλῃ στὴν ἀναζήτηση τῆς Ἐπιστημονικῆς Αλήθειας καὶ στὴν στερέρωση τῆς «Σοφίας» -φυσικὰ πρωτίτως ὡς Φιλοσοφίας- τόσο πιὸ σημαντικὸς εἶναι ὁ Πολιτισμὸς ποὺ στηρίζεται σὲ αὐτή. Καί, e contrario ἀλλὰ συνακόλουθα, ὅσο πιὸ σημαντικὸς, πρὸς τὴν ὡς ἄνω κατεύθυνση, γίνεται ἓνας Πολιτισμὸς, τόσο περισσότερο καὶ ἡ γλῶσσα καταξιώνεται ὡς μέσο διαμόρφωσης καὶ ἐκφράσεώς του.

(ἡ συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

Ὁ στρατηγὸς τοῦ κορωνοϊοῦ

Τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Δανιὴλ Ἀεράκη
Γεροκῆρυκος Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

ΚΑΘΗΛΩΝΟΝΤΑΙ ΟΛΟΙ ΣΧΕΔΟΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΙΣ 6 Μ.Μ. ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΙ, γιὰ νὰ ἀκούσουν τὸν καθηγητὴ τῆς λοιμωξιολογίας καὶ ἐκπρόσωπο τοῦ ὑπουργείου Ὑγείας κ. Σωτήριο Τσιόδρα γιὰ τὸν κορωνοϊό (covid - 19), τὸν ἰό ποὺ θεωρεῖται ὁ ὁρατός - ἀόρατος ἐχθρός, πληγὴ γιὰ ὅλο τὸν πλανήτη. Κάποια στιγμή, στὶς 21 Μαρτίου, λύγισε ὁ κ. Τσιόδρας ἀπὸ συγκίνηση κατὰ τὴν καθιερωμένη καθημερινὴ του ἐνημέρωσι. Λύγισε ἀναφερόμενος στὶς εὐπαθεῖς ὁμάδες, ποὺ κυρίως πλήττει ἡ νέα ἐπιδημία, ἰδίως στοὺς μεγαλύτερους κατὰ τὴν ἡλικία, παπποῦδες καὶ γιαγιάδες. Δὲν μπόρεσε νὰ κρῦψῃ τοὺς λυγμούς του.

• Πρόκειται γιὰ ὑπέροχο ἐπιστήμονα καθολικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἀποδοχῆς. Εἶναι στὰ θετικά τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κυριάκου Μητσοτάκη, ποὺ στὶς κρίσιμες ὥρες τῆς πρωτοφανοῦς ἐπιδημίας ὄχι μόνο ὀργάνωσε σωστά ἐπιστημονικὸ ἐπιτελεῖο, τὸν ΕΟΔΥ, καὶ ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα γιὰ τὴν πρόληψι τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ ἰοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνέθεσε τὴν ὑπευθυνότητα τῆς ὅλης στρατηγικῆς στὸν καθηγητὴ κ. Τσιόδρα. Ὁ δημοσιογράφος κ. Γ. Παπαχρήστου («Τὰ Νέα» τῆς 23.3.2020) ἀνέφερε τί εἶπε στὴν κυβέρνησι σχετικά: «Δὲν ξέρω, ποῦ τὸν βρήκατε αὐτὸν τὸν Τσιόδρα, ἀλλὰ ἔχω τὴν αἴσθησι, ὅτι ἀκόμη καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν εἶχατε ἐφεύρει»!

• Πρόκειται γιὰ ἐπιστήμονα, ποὺ εἶναι συγχρόνως καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα πιστὸς χριστιανός. Πιστὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, καλὸς οἰκογενειάρχης, πατέρας ἐπτά παιδιῶν, εὐλαβὴς ψάλτης. Παρ' ὅλο τὸ φόρτο τῶν καθηκόντων του, τὸ πρωινὸ τῆς Κυριακῆς (Σταυροπροσκυνήσεως, 22 Μαρτίου) τὸ ἀφιέρωσε στὸν ἐκκλησιασμό. Ἐψαλε στοὺς Ναοὺς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ (στά Σπάτια), χοροστατοῦντος τοῦ Μητροπολίτου Μεσογαίας π. Νικολάου. Λόγω τῶν ἀπαγορευτικῶν μέτρων περὶ συναθροίσεων, ἡ λειτουργία τελέστηκε κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. Ἡ μετοχή τοῦ κ. Τσιόδρα στὴν λατρεία τῆς Ἐκκλησίας ὑπογραμμίζεται γιὰ ἓνα σκοπὸ: Μαζί με τὶς καθημερινές του συνεντεύξεις ἀναπέμπει καὶ τὶς πρὸς τὸν παντοδύναμο Θεὸ ἐντεύξεις του ὡς πιστὸς χριστιανός ὁ κ. Τσιόδρας. Ἰδιομαστίηκε «στρατηγὸς τοῦ κορωνοϊοῦ». Ὁ ἴδιος ἀρκεῖται στὸν τίτλο «στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ».

• Πρόκειται για πρόσωπο διεθνούς φήμης. Η έφημερίδα της Γαλλίας «Le Figaro» τον αποκάλεσε «τό πιο αγαπημένο πρόσωπο όχι μόνο της Ελλάδος, αλλά και όλης της Ευρώπης».

Συλλέξαμε μερικούς χαρακτηρισμούς για τον ευγενή επιστήμονα κ. Σωτήριο Τσιόδρα από φοιτητές του:

«Χαρισματικός ως επιστήμων».

«Υπέροχος ως προς τον τρόπο που μεταδίδει την επιστημονική του πληροφορία».

«Θαυμαστός για την ευγενή συμπεριφορά του».

«Καταπληκτικός για την ενημέρωσή του για κάθε μικρόβιο σ' οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη».

«Ευπροσήγορος και αγαπητός σέ όλους. Κάθεται και ασχολείται με τον κάθε ασθενή, όσο κουρασμένος κι αν είναι».

«Είναι ο δικός μας ήρωας».

«Χαρά μας και τιμή μας, που τον έχουμε καθηγητή».

«Σεμνός, προσηνής, ευχάριστος, πρόθυμος να εξυπηρετήσει τους πάντες».

• Όλα αυτά που όφειλονται; Ο ταπεινός επιστήμων κ. Τσιόδρας δέν μιλάει για τον εαυτό του, δέν άρέσκειται σέ έγκώμια, θέλει όσο γίνεται γρηγορώτερα νά λήξη ή περιπέτεια μέ τόν κορωνοϊό, ώστε (όπως νομίζει) νά σβήσουν τά φώτα της δικής του δημοσιότητας. Αλλ' όσα γράφονται για τό φαινόμενο Τσιόδρα, γράφονται για τή δόξα του Θεού. Πάνω από όλα ή πορεία του είναι τό θέλημα του Θεού. Τά τάλαντά του τά έθεσε στά πόδια της αγάπης. Έργάζεται προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

Του καθηγητού Τσιόδρα βέβαια έπιθυμία είναι νά ευχαριστούμε όλους τούς συναδέλφους και συνεργάτες του, τούς ιατρούς, τό νοσηλευτικό προσωπικό, και όλους όσοι πολεμούν κατά του σκληρού ιού. Οί προσευχές μας όχι μόνο υπέρ των νοσογόντων, αλλά και υπέρ των ιατρών και νοσηλευτών. Έκείνοι στην πρώτη γραμμή, στά νοσοκομεία και στά ιατρεία. Έμεις στά μετόπισθεν, στην προσευχή και τή θερμή ίκεσία. Καί προσοχή! Μή πυροβολούμε όσους μοχθούν νύχτα και ήμέρα υπέρ του λαού! Νά δοξάζουμε για τούς πολλούς, που σάν τόν καθηγητή Τσιόδρα αγωνιούν και αγωνίζονται.

* Τό παρόν έλήφθη έκ της Διημερίδας έκδόσεως της 'Ι. Μητροπόλεως Φλωρίνης, Πρεσπών και Έορδαίας «ΣΑΛΠΙΓΞ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ», τεύχη115-119, Μάρτιος-Δεκέμβριος 2020, σελ. 62-63.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Το κ. Χρήστου Σπ. Βούλγαρη,
Ομ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Γ'

Κλήμης ο Άλεξανδρεύς, έξ άλλου, αναφέρεται υπό του Εύσεβιου (Εκκλ. 'Ιστ. ΣΤ', 14,5) ως παραθέτων εις τάς (Ύποτυπώσεις) αυτού «παράδοσιν των άνέκαθεν πρεσβυτέρων», και πάλιν «περί της τάξεως των ευαγγελίων», προφανώς εις τόν Κανόνα, ότι «προγεγράφαι των ευαγγελίων τα περιέχοντα τάς γενεαλογίας» τουτέστιν τά κατά Ματθαίον και Λουκάν. Λέγων όμως αυτά, ούτε την «τάξιν των ευαγγελίων» εις τόν Κανόνα τηρεί ο Κλήμης, πράγμα που μειώνει την αξίαν και αξιοπιστίαν της παραδόσεώς του διά τόν καθορισμόν του τόπου και του χρόνου της συγγραφής των Ευαγγελίων. Συνεχίζων δέ ο Κλήμης παρατηρεί: «τό δέ κατά Μάρκον ταύτην εσχηκέναι την οικονομίαν. Του Πέτρου δημοσία εν Ρώμη κηρύξαντος τόν λόγον και πνεύματι τό ευαγγέλιον εξειπόντος, τούς παρόντας, πολλούς όντας, παρακάλεσαι τόν Μάρκον, ως αν ακολουθήσαντα αυτώ πόρωθεν και μεμνημένον των λεχθέντων, αναγράψαι τά ειρημένα ποιήσαντα δέ, τό ευαγγέλιον μεταδούναι τοις δεομένοις αυτού· διερ επιγονία τόν Πέτρον προτρεπτικώς μήτε κωλύσαι μήτε προτρέψασθαι» (Αυτόθι). Αλλαχού μάλιστα (Εκκλ. 'Ιστ. Β', 15,2) ο Εύσεβιος παρατηρεί ότι «Κλήμης εν έκτω των Ύποτυπώσεων παρατίθεται την Ιστορίαν, συνεπιμαρτυρεί δέ αυτώ και ο 'Ιεραπολίτης επισκοπος όνόματι Παπίας». Αλλ' εις την ανωτέρω μαρτυρίαν του ο Παπίας ουδόλως αναφέρεται εις τάς συνθήκας και τόν τόπον (εις Ρώμην) συγγραφής του Μάρκου, εκτός και αν ο Εύσεβιος κατείχεν άλλην μαρτυρίαν του Παπίου απωλεσθεϊσαν. Έπομένως, τό κοινόν σημείον μεταξύ Κλήμεντος και Παπίου, εις τάς ανωτέρω μαρτυρίας των, είναι τό γεγονός ότι ο Μάρκος ήτο «εξημενητής» του Πέτρου και κατέγραψεν εις τό Ευαγγέλιον, κατ' ελευθερίαν απόδοσιν, τό κήρυγμα του Αποστόλου. Διό και μόνον ο Κλήμης συνδέει την συγγραφήν του Ευαγγελίου με την εις Ρώμην κηρυκτικήν δραστηριότητα του Πέτρου, υπονοών μάλιστα ότι ο Πέτρος έξη ακόμη κατά την συγγραφήν του, πράγμα τό όποιον έρχεται εις αντίθεσιν, τόσον προς τόν αντι-Μαρκιωνιτικόν Πρόλογον, ό όποιος τονίζει την συγγραφήν του Μάρκου «post excessionem ipsius Petri», όσον και προς τόν Ειρηναίον, ό όποιος όμοίως τονίζει ότι τοις έγράφη μετά την «έξοδον» των Πέτρου και Παύλου. Την υπό του Πέτρου έγκρισιν του Ευαγγελίου του Μάρκου (έπομένως, ζώντος του Πέτρου), αναφέρει και ο Τερώνυμος (347-419 μ.Χ.), παραθέτων τόν Κλήμεντα και τόν Παπλίαν (De vitis illustribus, 8. Αλλαχού μάλιστα, Ερ. 120 ad Hedib. 11, ούτος παρουσιάζει τόν Πέτρον υπαγορεύοντα εις τόν Μάρκον), αλλ' ούτος απλώς αντιγράφει τόν Εύσεβιον χωρίς νά έλέγχη την πηγήν των πληροφοριών του.

Υπάρχουν δύο ακόμη πληροφορίες του Κλήμεντος περί του Μάρκου, ότι έγραψε τό Ευαγγέλιον καθ' όν χρόνον ο Πέτρος ευρίσκετο ακόμη εις την Ρώμην. Η πρώτη διεσώθη εις την λατινικήν γλώσσαν (Adunbrationes, εις Α' Πέτρ. 5, 13) και λέγει ότι «ο Μάρκος, ό ακόλουθος του Πέτρου, καθ' όν χρόνον

ὁ Πέτρος ἐκήρυττε δημοσίως τὸ εὐαγγέλιον εἰς Ῥώμην παρουσία ἀξιωματοῦχών τινων τοῦ Καίσαρος καὶ ἐξέθετε πολλὰς μαρτυρίας περὶ τοῦ Χριστοῦ, παρακληθεὶς ὑπ' αὐτῶν νὰ τοὺς δοθῇ ἡ δυνατότης ν' ἀπομνημονεύσουν τὰ κηρυττόμενα, νὰ καταγραφῶν τὰ ὑπὸ τοῦ Πέτρου λεγόμενα εἰς Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον καλεῖται κατὰ Μάρκον». Ἡ δευτέρα πληροφορία, ἡ γνησιότης τῆς ὁποίας ἀμφισβητεῖται (Βλ. M. Smith, Clemen of Alexandria and a Secret Gospel of Mark, Cambridge, Mass., 1973, σ. 446-453), ἀναφέρει ὅτι ὁ Μάρκος, κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ Πέτρου εἰς Ῥώμην, ἔγραψε διήγησιν τῶν πεπραγμένων τοῦ Κυρίου πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς πίστεως τῶν κατηχουμένων καὶ ὅτι, ὅταν ὁ Πέτρος ἔμαρτύρησεν, ὁ Μάρκος ἦλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν μεταφέρον τὰς ἰδικὰς του σημειώσεις καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τὰς ὁποίας κατέγραψεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του ὅσας ἠδύναντο νὰ ἀξήσουν τὴν γνῶσιν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ οὕτω συνέθεσαν ἓνα πνευματικώτερον Εὐαγγέλιον πρὸς χρῆσιν τῶν τελειουμένων. Καταλήγει δὲ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κλήμεντος ὅτι, ὅταν ἀπέθανεν ὁ Μάρκος, ἄφησε τὴν συγγραφὴν του εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας. Κατὰ τὸν Εὐσέβιον (Ἐκκλ. Ἰστ. Β', 16,1), «τοῦτον δὲ (Μάρκον) πρῶτον φασιν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου στείλαμενον, τὸ εὐαγγέλιον, ὃ δὴ καὶ συνεγράψαντο, κηρύξαι, ἐκκλησίας τε πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συστήσασθαι». Προφανῶς, ὁ Εὐσέβιος στηρίζεται ἐνταῦθα εἰς ἀορίστου προελεύσεως πληροφορίας («φασίν»), τὰς ὁποίας καὶ παραθέτει εὐθύς μετὰ τὴν πληροφορίαν ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἐγράφη εἰς Ῥώμην «ἐπὶ τῆς αὐτῆς Κλαυδίου βασιλείας» (Β', 14, 6). Ἐν δὲ Β', 24, ὁ αὐτὸς Εὐσέβιος ἀναφέρει ὅτι «Νέρωνος δὲ θύοον ἄγοντος τῆς βασιλείας ἔτος, πρῶτος μετὰ Μάρκον τὸν εὐαγγελιστὴν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικίας Ἀννιανὸς τὴν λειτουργίαν διαδέχεται», ἢ, τὸ 62 μ.Χ. Δὲν λέγει, βεβαίως, ἂν ἡ διαδοχὴ τοῦ Ἀννιανοῦ ὀφείλετο εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου. Τοῦτο ὅμως τὸ τονίζει ὁ Τερωνίμος (De viris illustribus, 8), λέγων ὅτι ὁ Μάρκος ἀπέθανε κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Νέρωνος καὶ ὅτι ἐτάφη εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι σαφῶς ἀσυμβίβαστος, τόσο μετὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ Κλήμεντος ὅτι ὁ Μάρκος μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Πέτρου, ὅσον καὶ μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Εἰρηναίου (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἰστ. Ε', 8, 3) ὅτι ὁ Μάρκος ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου. Ἐπὶ πλέον ὅμως, ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι ἀσυμβίβαστος μετὰ τὸ Α' Πέτρ. 5,13, τὸ ὁποῖον ἐπικαλεῖται καὶ ὁ Εὐσέβιος ἐν Ἐκκλ. Ἰστ. Β', 15,2, ἀφοῦ ἡ Α' Πέτρου ἐγράφη μετὰ 63 καὶ 65 μ.Χ. Πάντως, ἡ χρονολογία τοῦ Εὐσεβίου εἶναι ἀναξίπιστος.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω καταδεικνύεται ὁ ἀνωτέρω λυγρισμὸς ἡμῶν, ὅτι οἱ μετὰ τὸν Παπῖαν ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς συνέδεσαν ὑποθετικῶς καὶ συνεκδοχικῶς τὴν συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου μετὰ τὴν Ῥώμην, ἀφ' ἐνός μὲν λόγῳ τῆς εἰς αὐτὸ ἀπηχέσεως τοῦ κηρύγματος τοῦ Πέτρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ἰσχυρᾶς παραδόσεως περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πέτρου εἰς Ῥώμην. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ὁ ἀλληλοσυγκρουόμενος χαρακτὴρ τῶν μαρτυριῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως.

Ἀπομένει νὰ ἐξετάσωμεν τὴν πληροφορίαν τοῦ Εὐσεβίου ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πέτρου εἰς Ῥώμην καὶ ἡ κατ' αὐτὴν συγγραφὴ τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος (41-54) καὶ ὅτι αὕτη συνέπεσε μάλιστα μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σίμωνος Μάγου, μετὰ τὸν ὁποῖον συνωμύλησεν ὁ Πέτρος (Ἐκκλ. Ἰστ. Β', 14,6. 15,1). Τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σίμωνος Μάγου εἰς Ῥώμην ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος, ἀναφέρει δις

καὶ ὁ **Ιουστίνος**, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὴν Σαμάρειαν καὶ ἦτο κάτοικος Ῥώμης (Ἀπολογία, Α', 26 καὶ 56), ἀλλὰ δὲν μνημονεῖ τὸν Πέτρον. Ὁ Εὐσέβιος μάλιστα παραθέτει ἀκόμη καὶ τὴν ἐσφαλμένην πληροφορίαν τοῦ **Ιουστίνου**, ὅτι ἡ παρὰ τὸν Τίβεριν ποταμὸν ἐπιγραφή «Simone deo sancto» ἀπετέλει κατ' οὐσίαν ἐπιγραφὴν ἀνδριάντος τοῦ εἰς Θεὸν ἀνακηρυχθέντος Σίμωνος ὡς «Simone deo sancto» (Ἰουστίνου: «Σίμωνι θεωσάκνυτ»), ὡς ἀποδείξει τῆς εἰς Ῥώμην ἐπισκέψεως τοῦ Σίμωνος, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητά, ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἦτο ἐπὶ θυσιαστηρίου πρὸς τιμὴν τοῦ «Semo Sanctus», θεοῦ τῶν Σαββίαν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, αἱ διηγήσεις τοῦ **Ιουστίνου** καὶ τοῦ Εὐσεβίου περιέχουν μυθιστορηματικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀνεπτύχθησαν ἐν περισσώτερον ἀργότερον εἰς τὰ «Ψευδοκλήμεντια» (Ὁμ. Γ' καὶ Ἀναγνωρισμοὶ Κλήμεντος Γ', 63). (Ἡ συνάντησις ὅμως Σίμωνος καὶ Πέτρου εἰς Ῥώμην ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ **Ἰππολύτου Ῥώμης** (Ἐλεγχος ΣΤ', 20), ἄνευ χρονολογίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκ πρώτης ὄψεως ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Πέτρος μετέβη εἰς Ῥώμην ἐπὶ Κλαυδίου. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος ἀρχιδίας Διονύσιος ὁ Κορίνθιος, εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν του γράφει: «ταῦτα καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς τοσαύτης νοουθεσίας τὴν ἀπὸ Πέτρου καὶ Παύλου φυτείαν, γεννηθεῖσαν Ῥωμαίων τε καὶ Κορινθίων συνεκεράσατε. καὶ γὰρ ἅμω καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν Κόρινθον φυτεύσαντες ἡμᾶς ὁμοίως ἐδίδαξαν, ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅμοσε διδάξαντες ἡμαρτύρησαν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν» (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἰστ. Β', 25,8).

Ἀναμφιβόλως, ἡ πληροφορία αὕτη καὶ τοῦ Διονυσίου περὶ ἐπισκέψεως τοῦ Πέτρου εἰς Κόρινθον μετὰ τοῦ Παύλου, βασίζεται ἐπὶ τῶν Α' Κορ. 1, 12, 3, 22 καὶ 9, 5, τὰ ὁποῖα ὅμως οὐδόλως ὑπαινίσσονται ἐπίσκεψιν τοῦ Πέτρου εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην. Ἡ δὲ ἄλλη πληροφορία αὐτοῦ, ὅτι οἱ Πέτρος καὶ Παῦλος ἐδίδαξαν ὁμοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν (προφανῶς, Ῥώμην) καὶ ἡμαρτύρησαν ὁμοῦ «κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν», στηρίζεται συνεκδοχικῶς ἐπὶ τοῦ γεγονότος τοῦ εἰς Ῥώμην μαρτυρίου αὐτῶν, ἀδιάφορον ἂν οὗτο ἡμαρτύρησαν εἰς διάφορον ἑκαστος χρόνον. Ἐπομένως, καὶ ἡ πληροφορία περὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Πέτρου εἰς Κόρινθον εἶναι ἀνακριβὴς καὶ ἀναξιόπιστος, διό καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πρῶμα πρέπει νὰ θεωρήσωμεν καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰππολύτου περὶ τῆς συναντήσεως τοῦ Πέτρου μετὰ τοῦ Σίμωνος Μάγου εἰς Ῥώμην. Ἐάν ὁ Πέτρος εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν Ῥώμην πρὸ τοῦ 57 μ.Χ., τὸ γεγονός θά ἐμνημονεύετο ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν του.

Εἰς τὴν λατινικὴν, ὅμως, μετάφρασιν τῶν Χρονικῶν, γενομένην ὑπὸ τοῦ Τερωνίου, ὁ Εὐσέβιος τοποθετεῖ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Πέτρου εἰς τὴν Ῥώμην κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Κλαυδίου, δηλαδὴ τὸ 42 μ.Χ., ὅτε κατ' αὐτὸν ὁ ἀπόστολος ἐγένετο δὴθεν ἐπίσκοπος Ῥώμης ἐπὶ 25 ἐτίαν, τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος τὴν τοποθετεῖ καὶ ὁ Τερωνίμος (De viris illustribus, 1), ἐνῶ ἡ ἀρμενικὴ μετάφρασις τῶν Χρονικῶν, ἡ ὁποία καὶ διασφᾶει ὁλόκληρον τὸ ἔργον, τοποθετεῖ τὴν ἐπίσκεψιν τὸ 39 μ.Χ. ἐπὶ Καλιγούλα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπίθανον. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ σύγχυσις αὕτη ἔχει ἐκπτώσεις ἐπὶ τῆς ἀξιολογίας καὶ τῆς γνησιότητος τῆς πληροφορίας. Καὶ τοῦ λόγου τὸ ἀληθὲς βεβαιούται ἐκ τῶν γεγονότος ὅτι ὁ ἴδιος Εὐσέβιος ὁμιλεῖ ἐν Ἐκκλ. Ἰστ. Γ', 36, 2 (πρβλ. **Ὡριγένους**, Εἰς Λουκᾶν, ΣΤ'), περὶ τοῦ Πέτρου ὡς ἐπισκόπου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας διαδεχθέντος ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου, χωρὶς ν' ἀναφέρῃ ἐπὶ πόσον χρόνον διετέλεσεν ὁ Πέτρος ἐπίσκοπος αὐτῆς. Ἐκ τῶν γεγονότων ὅμως τῶν πρῶτων καὶ τῆς μεταγενεστέρως παραδόσεως, ἡ ὁποία ἐπιβεβαιούται ἐξ Α' Πέτρ. 5,13, ὅτι οὗτος ἡμαρτύρησεν ἐπὶ

Νέρωνος (κατά τους ημετέρους υπολογισμούς τὰς ἀρχὰς τοῦ 65 μ.Χ. Βλ. Χρονολογία, σ. 114 ἐξ.), τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ὅπως εἶναι ἀδύνατος καὶ ἡ ἐπὶ 25/εἰς ἐπισκοπὴ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης. Τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ 44 μ.Χ. ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας Ἀγρίππας Α', ὁλίγον δὲ ἐνωρίτερον οὗτος εἶχε δολοφονήσῃ Ἰάκωβον τὸν Ζεβεδαίου καὶ «αἰδὼν διὰ ἀρεστόν ἐστιν τοῖς Ἰουδαίοις προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον (ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων), ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν... βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ» (Πράξ. 12,1-5). Ὁ Πέτρος, ὅμως, ἀποφυλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, «ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον» (Πράξ. 12,16-17). Ἐπομένως, ἡ ἐξ Ἱεροσολύμων φυγὴ τοῦ Πέτρου ἔλαβε χώραν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀγρίππα Α' τὸ 44 μ.Χ. εἰς τὴν Καισάρειαν, ὅπου εἶχε μεταβῇ μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Πέτρου, διὰ νὰ παραστῇ εἰς τὰς ἐορτὰς τῶν γενεθλίων τῆς πόλεως, βλέπομεν δὲ τοῦτον καὶ πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα τὸ θῆρος τοῦ 48 μ.Χ. μετέχοντα τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου. Ἀλλὰ τὸ 44 μ.Χ. δὲν εἶναι τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κλαυδίου εἶναι τὸ τέταρτον. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ «ἕτερος τόπος» εἰς τὸν ὁποῖον κατέφυγεν ὁ Πέτρος μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του (Πράξ. 12,17) συνδέεται μὲ τὸ ἐπεισόδιον μετὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Παύλου εἰς Ἀντιόχειαν (Παλ. 2, 11-14), τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου (Σιάτου, Προλεγόμενα, σ. 49 ἐξ., 53 ἐξ. **Χ.Σ. Βούλγαρη**, Χρονολογία, σ. 35 ἐξ.). Ἐπομένως, δὲν ὑπάρχουν πλέον χρονικὰ περιθώρια διὰ μεταβάσιν τοῦ Πέτρου εἰς Ρώμην ἐπὶ Κλαυδίου, πρὸ τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου τὸ 48 μ.Χ., ἀφοῦ οὗτος πρὸ αὐτῆς εὗρίσκετο εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπου καὶ μετέβη μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του (Πράξ. 12, 17). Ποῦ ὁδηγοῦμεθα, λοιπόν, κατόπιν ὧν τούτων, ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῆς συγγραφῆς τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου, Ἀναμφιβόλως, αἱ πληροφορίες τοῦ Εὐσεβίου, περὶ μεταβάσεως τοῦ Πέτρου εἰς Ρώμην πρὸ τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου εἶναι συγκεχυμέναι καὶ ἀναξιόπιστοι. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ Μάρκος συνεδῆθη μετὰ τοῦ Πέτρου ἐν Ἱεροσολύμοις, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐκκλησίας, συνειργάσθη δὲ ἐν συνεχείᾳ μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Βαρνάβα ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰς τὴν ἱεραποστολὴν μετὰ τῶν ἔθνικων, καὶ ἐφ' ὅσον τὸ Εὐαγγέλιόν του ἐγράφη χάριν αὐτῶν, ἔπεται ὅτι οὗτος ἔγραψε τοῦτο ἐν Ἀντιοχείᾳ μετὰ τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον καὶ μέχρι τὸ πέρας τῆς δευτέρας Ἀποστολικῆς περιουσίας τοῦ Παύλου, ἥτοι μετὰ τοῦ 48 καὶ τοῦ 52 μ.Χ. Ὁ χρόνος οὗτος καθιστᾷ τοῦτο καὶ πρόσφορον πρὸς χρησιμοποίησίν του ὑπὸ τῶν Ματθαίου (55-60 μ.Χ.) καὶ Λουκᾶ (60-62 μ.Χ.).

Τί ἀπέγινεν ὁ Μάρκος μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου (τὰς ἀρχὰς τοῦ 65 καὶ τὰ μέσα τοῦ 66 μ.Χ. ἀντιστοίχως), δὲν γνωρίζομεν. Δὲν ἀποκλείεται μᾶλλον (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πιθανότερον) νὰ ἐπιστρέψεν οὗτος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, πρὸς συνέχισιν τοῦ ἔργου του. Ἐπὶ πόσον χρόνον, ἀγνωστον, ὅπως ἐπίσης ἀγνωστον καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς κοιμήσεώς του. Διάφορα «Μαρτυρολόγια» βεβαίως τοποθετοῦν τὸν μαρτυρικὸν αὐτοῦ θάνατον τὸ 62 ἢ 63 μ.Χ. Οὐχ ἦττον, ὁ χρόνος οὗτος εἶναι ἀθαΐρετος καὶ ἀνακριβής, ἀφοῦ, ὡς εἶδομεν, ὁ Εὐαγγελιστὴς παρέμεινεν εἰς τὴν Ρώμην μέχρι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τὸ θῆρος τοῦ 66 μ.Χ. Κατὰ συνέπειαν δὲ, ἀνιστόρητα καὶ φαντασιώδη εἶναι καὶ τὰ διάφορα γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνδέονται εἰς τὰ «Μαρτυρολόγια» ταῦτα μετὰ τοῦ τέλους του.

ΣΕΡ ΣΤΗΒΕΝ ΠΑΝΣΙΜΑΝ

(7 Ἰουλίου 1903 - 1η Νοεμβρίου 2000)

Ο ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΕΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

Τῆς Δρ. Φιλολογίας κ. Μαρίας - Ἐλευθερίας Γ. Γιατράκου, Δρ. Φιλολογίας

Β'

Ἡ ἐφημερίδα «The Times», συνοψίζοντας τὴν ἐπιστημονικὴ προσφορὰ του, κατέδειξε ὅτι ὁ Ράνσιμαν «χαρτογραφώντας τὴ μεσαιωνικὴ φύση τοῦ ἀτέρμονος χάσματος μετὰ τοῦ Ἀνατολῆς καὶ Δύσης στὴ Μέση Ἀνατολή, σαφῶς ἐκλίνει πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ Βυζαντίου ἐναντί τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τοῦ πλιάτσικου στὸ ὁποῖο ἐπιδίδontan ἡ Δύση». Καὶ συνεχίζουν «The Times»: Ἡ τελικὴ κρίση του γιὰ τὴν ὅλη ἐπιχείρηση τῶν Σταυροφοριῶν καθόρισε ἓνα ὑψηλὸ ἐπίπεδο αὐτομαστιγώματος, τὸ ὁποῖο πάλεψαν στὴ συνέχεια νὰ ξεπεράσουν οἱ ἐπόμενοι ἱστορικοί.

Ὁ Στήβεν Ράνσιμαν ἦταν δημοφιλὴς ἤδη ἀπὸ τὰ χρόνια ποῦ ἦταν φοιτητὴς μὲ βασιλικὴ υποτροφία στὸ Eaton College. Ἀπὸ τότε τοῦ ἄρεσε νὰ λείε ἱστορίες γιὰ ἀκαδημαϊκοὺς, λογοτέχνες, βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες καὶ ἐνέπλεκε γενεαλογικὰ δένδρα σὲ βάθος αἰώνων καὶ σὲ εὐρὸς ἡπείρων.

Ἡ καρδιά του ὅμως ἦταν στὰ ταξίδια καὶ στὴν ἔρευνα. Τὸ 1929 παρουσίασε τὸ πρῶτο του ἔργο, «Ὁ αὐτοκράτορας Ρωμανὸς ὁ Λεκαπηνὸς καὶ ἡ βασιλεία του». Τὸ 1930 συνέγραψε τὴ μονογραφία «Ἡ πρώτη βουλγαρικὴ αὐτοκρατορία». Τὸ 1933, ὡς λέκτωρ ἤδη στὸ Cambridge ἔδωσε στὴ δημοσιότητα τὸν «Βυζαντινὸ πολιτισμὸ», ἓνα ἀριστουργηματικὸ πόνημα, στὸ ὁποῖο συμπεκνώνει μέσα σὲ περίπου 300 σελίδες τὴν εἰκόνα τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, δίνοντας μίαν νέα διάσταση στὴ μεσαιωνικὴ ἱστορία. Μὲ τὸ βιβλίο τοῦ αὐτοῦ, ποῦ εἶναι χωρισμένο σὲ θεματικὰ κεφάλαια, προσφέρει μίαν ἐξαιρετικὴ καὶ περιεκτικὴ εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐξελληνισμένης καὶ ἐκχριστιανισμένης Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ποῦ ἀργότερα ὀνομάσθηκε Βυζαντινὴ.

Εἶναι ἓνα πνευματικὸ θησαύρισμα τὸ βιβλίο αὐτὸ ποῦ θὰ ἀξίζε νὰ διαβάσουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἰδιαίτερα οἱ φιλόστοργοι. Ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἱδρυση τῆς Κωνσταντινούπολης τὸ 330 μ.Χ., ἀπὸ τὸν Μέγα Κωνσταντῖνο, καὶ ἀναφέρεται σὲ γεγονότα κοσμοϊστορικῆς σημασίας.

Ὁ Ράνσιμαν παρουσιάζει συνοπτικὰ τὴν πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἱστορία τοῦ Βυζαντίου, ἀπὸ τὴν ἱδρυση τῆς μέχρι τὴν ἄλωσή της ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς Τούρκους τὸ 1453. Ὅπως ἀναφέρεται στὸ βιβλίο αὐτὸ «Βυζαντινὸς πολιτισμὸς», ἡ χλιετία ποῦ καλύπτει ἡ Βυζαντινὴ

Αυτοκρατορία, είναι ίσως οι λιγότερο γνωστοί χρόνοι της ελληνικής ιστορίας. Μπορεί να είναι γνωστοί οι συνεχείς πόλεμοι, οι μεγάλοι αυτοκράτορες, στρατηγοί και ιεράρχες, αλλά δυστυχώς, δεν γνωρίζαμε αρκετά πράγματα για τον μέγα πολιτισμό της αυτοκρατορίας, που υπήρξε ασφαλώς το πρώτο στην ιστορία οργανωμένο κράτος δυτικοευρωπαϊκής μορφής. Με μέση, ανώτερη και ανώτατη παιδεία, με κρατικό μηχανισμό άριστα οργανωμένο, με θαυμαστή οικονομική πολιτική, με άνεπτυγμένη βιομηχανία, ναυτιλία, εξωτερικό και έσωτερικό εμπόριο, κοινωνική πρόνοια, γράμματα και τέχνες. Αυτή τη θαυμαστή εικόνα του βυζαντινού πολιτισμού μας αποκαλύπτει με το βιβλίο του ο Στήβεν Ράνσιμαν, με το παγκόσμιο κύρος που διαθέτει, με τους δικαίως απονεμηθέντας σ' αυτόν τίτλους του, αφού υπήρξε εκτός των άλλων μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας και έφορος του Βρετανικού Μουσείου, Καθηγητής στο Κολλέγιο Μώντλιν της Οξφόρδης και στα Πανεπιστήμια του Saint Andrew και της Κωνσταντινούπολης, καθώς επίσης αντιπρόσωπος του Βρετανικού Συμβουλίου σε πολλές χώρες, αλλά και στην Ελλάδα, όπως προαναφέρθηκε (Αθήνα 1945 - 1947). Στο περισπούδαστο αυτό πόνημά του, «Βυζαντινός Πολιτισμός», μας παρουσιάζει το πολίτευμα και το νομικό πολιτισμό της αυτοκρατορίας, ή οποία διαφύλαξε στην πληρέστερη μορφή και καλλιέργησε το ρωμαϊκό δίκαιο, στο οποίο στηρίχθηκε το δίκαιο της νεώτερης εποχής. Θίγει, επίσης, βασικά πολιτικά ζητήματα, όπως τις σχέσεις ήγεμόνα με την Έκκλησία και τα θεσμικά τους καθήκοντα. Υπογραμμίζει το θέμα της κατάρτισης αξιωματούχων, την οργάνωση για τον οικονομικό προϋπολογισμό και το φορολογικό σύστημα, τον τακτικό στρατό και τη δυνατότητα χρηματοδότησης δημόσιων έργων, όπως ή ανέγερση εκκλησιών και ή κατασκευή οχυρώσεων.

Ιδιαίτερως, αναφέρεται διεξοδικώς στον ρόλο της χριστιανικής θρησκείας, στις πολιτικές εξελίξεις, στις σχέσεις με τη Δύση και την καθημερινή ζωή των πιστών. Αναφέρονται οι αιρέσεις, ή Εικονομαχία, ή οργάνωση της Έκκλησίας και το ιδιαίτερο πνευματικό περιεχόμενο του ανατολικού χριστιανισμού. Ο Ράνσιμαν έχει το σπουδαίο χάρισμα να προσεγγίζει όλα αυτά τα θέματα με αντικειμενικότητα. Στο βιβλίο του αυτό αναφέρεται σε θέματα άμυνας του Βυζαντίου, σε στρατιωτική οργάνωση, σε διπλωματική δεξιότητα, στην ικανότητά του Βυζαντίου να αποκρούει τις αναριθμητές εισβολές, προφυλάσσοντας και την υπόλοιπη Εύρωπη από την επέκταση λαών, όπως οι Πέρσες, οι Άραβες, οι Τούρκοι. Αναφέρεται στο εμπόριο της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Στον κρατικό σχεδιασμό για την οικονομία, τις συναλλαγές με τις γειτονικές χώρες, στο χρυσό νόμισμα, σόλιδο (solidus), που χρησίμευε ως διεθνές μέσον συναλλαγών από την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου έως τον 11ο αιώνα, και αυτό συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη της νότιας Εύρωπης και της ανατολικής Μεσογείου. Ο συγγραφέας αναφέρεται επίσης στα διάφορα κοινωνικά στρώματα, καθώς επίσης στους άριστοκράτες και στα μέλη της αυτοκρατορικής αὐλῆς. Αναφέρεται στα

ήθη και στις δραστηριότητες του απλού λαού ή των εύγενών, στις αξίες και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Βυζαντίου, όπως ήταν ή βαθιά θρησκευτικότητα και ή αγάπη τους για την ομορφιά.

Η αναφορά του στην εκπαίδευση είναι αξιοπρόσεκτη, διότι καταδεικνύει πως ή αυτοκρατορία διατήρησε και αξιοποίησε τον κλασικό ελληνικό πολιτισμό και πως οι Βυζαντινοί μιλούσαν ελληνικά, άντέγραφαν και φύλαγαν τα αρχαία χειρόγραφα, μελετούσαν κλασική φιλοσοφία και ποίηση, ιδίως τα όμηρικά έπη, άφησαν τα πιο προσεγμένα και αξιόλογα ιστορικά έργα της εποχής τους, και στηρίζονταν σε έπιτεύγματα έπιστημονικά, όπως ή ιατρική του Γαληνού και ή αστρονομία του Πτολεμαίου. Γίνεται μνεία του Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης, που λειτούργησε για πρώτη φορά τον 4ο αιώνα και εκεί διδάσκονταν ή φιλοσοφία το Πλάτωνα και του Αριστοτέλη. Καθ' όλη τη λαμπρή χιλιόχρονη ιστορία του το Βυζάντιο έδινε ειδική βαρύτητα και θαύμαζε και φρόντιζε για την καλή μόρφωση. Ο Runciman αναφέρεται και στη βυζαντινή λογοτεχνία και τέχνη, κάτι που θα διαπιστώσει κανείς αν μελετήσει έπισταμένως ή δει τα αντίστοιχα έργα.

Ο συγγραφέας με τρόπον εύμεθοδον μας παρουσιάζει ποικίλα λογοτεχνικά είδη, όπως είναι οι ύμνοι, ή έπιστολογραφία, οι βίοι αγίων, ή ιστοριογραφία, τα συσχετίζει έπιτυχώς και τα έντάσσει στο πολιτισμικό τους πλαίσιο.

Ο Runciman αναφέρεται στις ιδέες και στα κυριότερα πεδία έκφρασης (ζωγραφική, αρχιτεκτονική, μικρογραφία, ψηφιδωτά, μικρογλυπτική), αναφέροντας συγχρόνως ποικίλα έργα και εκφράσεις της τέχνης, ανάμεσα στα οποία κατέχει ξεχωριστή θέση ή Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης.

Ιδιαίτερως αξιοπρόσεκτη είναι ή μελέτη αυτή του Runciman, την οποία ολοκληρώνει περιγράφοντας την πολιτισμική επίδραση της αυτοκρατορίας στην Εύρωπη και στην Ασία. Μιλάει για τον εκχριστιανισμό των Σλάβων της ανατολικής Εύρωπης, που σηματοδότησε την ένταξη τους στον εύρωπαϊκό πολιτισμό, την δράση των ιεραποστόλων, τις σχέσεις του Βυζαντίου με άλλους λαούς (Άραβες, Αρμένιους, Τούρκους), αλλά και την σπουδαία συμβολή του Βυζαντίου στην ιταλική Αναγέννηση.

Η μελέτη αυτή του Στήβεν Ράνσιμαν για τον βυζαντινό πολιτισμό και όσους ενδιαφέρονται για μία κατατοπιστική εισαγωγή στη βυζαντινή ιστορία, είναι μοναδικό σε πληροφορίες, σε ορθολογικές συγκρίσεις και αξιολογήσεις, γεγονός που καθιστά το βιβλίο αυτό ένα πνευματικό κεφάλαιο μοναδικό για τους ειδικούς και τους φιλόστορες μελετητές του Βυζαντίου.

Τα βιβλία του Σέρ Στήβεν Ράνσιμαν, που τιμήθηκε με τον τίτλο του ιππότη το 1958 από τη βασίλισσα Έλισάβετ Β', αποτελούν ένα σπάνιο συνδυασμό έπιστημονικής τεκμηρίωσης και έμβάθυνσης με μία ύψηλου ένπνευτου έκτακτηση και γλαφυρή περιγραφή στην έκφραση, αρκετά από αυτά μάλιστα έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά.

(ή συνέχεια στο επόμενο)

